

דף ו

תוכן

- א. טעם ההיתר בפירצה דחוקה
- ב. יסוד הפטור של חתן מקריאת שמע
- ג. הטעם שאבל פטור מתפילין
- ד. דין חתן שאינו בקי

(א) טעם ההיתר בפירצה דחוקה

- א. הגמ' מביאה בשם שמואל, 'פירצה דחוקה מותר ליכנס בה בשבת ואע"פ שמשיר צרורות', וטעם ההיתר מבואר ברש"י, 'דמספיקא לא אסרינן ליה'. ואומרת הגמ', שמתעם זה יש להתיר גם בעילה שניה בשבת, אע"פ שיש לחוש שמא נשתייר קצת דם בתולים ונמצא שעושה חבורה, דגם זה מותר משום שאינו אלא ספק.
- ב. וצ"ב, שלכאור' ספקות אלו, דהיינו הספק אם יש צרורות בפירצה או לא, וכן הספק אם יש דם בתולים או לא, הם ספקות של איסורים דאורייתא, וא"כ אמאי מותר, הלא הכלל בכל התורה כולה הוא דספק דאורייתא לחומרא.
- ג. הרמב"ם (שבת פ"א ה"ה) כתב טעם אחר בהא דמותר להשיר צרורות בפירצה דחוקה, דהוא משום שאינו מתכוין להשרת הצרורות. ולדבריו צ"ל, שזהו הטעם גם בהא דמותר לבעול בעילה שניה בשבת, דלא מתכוין לעשות חבורה. אכן מלשון רש"י משמע דטעם ההיתר הוא משום דספק מותר, ולא מטעם אינו מתכוין, ולדבריו צ"ע כנ"ל, אמאי לא אסרינן משום ספק דאורייתא לחומרא.
- ד. בספר ראשי שערים (סי' ח) ביאר דעת רש"י, דגם הוא מודה לדברי הרמב"ם, שיסוד ההיתר הוא שאינו מתכוין, ומש"כ 'דמספיקא לא אסרינן ליה', כוונתו, שאם ידוע שיש שם צרורות או דם, א"כ השרת הצרורות או עשיית החבורה הם פסיק רישא, אך כיון דאינו אלא ספק אם יש שם צרורות או דם, א"כ אינו פסיק רישא, שהרי יוכל להיות שלא תיעשה המלאכה.
- ה. לאור האמור י"ל, שגם כוונת הרמב"ם היא כדברי רש"י, ומה שנקט הרמב"ם דכניסה לפירצה דחוקה נחשב כדבר שאינו מתכוין ולא כפסיק רישא, היינו משום שאינו אלא ספק אם יש שם צרורות.

(ב) יסוד הפטור של חתן מקריאת שמע

- א. המג' מביאה מברייתא דחתן פטור מקריאת שמע לילה ראשון עד מוצאי שבת, כל זמן שלא בעל. וטעם הפטור מבואר ברש"י (ד"ה מאי לאו), משום שהוא עוסק במצוה, [דהיינו שטרוד במחשבת בעילת מצוה], והרי הכלל הוא שהעוסק במצוה פטור מן המצוה.
- ב. יש להקשות, דכתבו התוס' בב"ק (נו:): שכלל זה, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, נוהג דוקא באופן שאי אפשר לקיים שתי המצוות, אבל באופן שאפשר לקיים שתיהם לא נפטר, וא"כ אמאי נפטר חתן מקריאת שמע, הלא אפשר לקיים שתיהם, שהרי יכול להתגבר על מחשבותיו ויקרא קריאת שמע בכוונה.
- ג. הר"ן (סוכה יא: בדבפי הרי"ף) הוכיח מקושיא דלא כשיטת התוס', ולכך מסיק, דהכלל של העוסק במצוה פטור מן המצוה נוהג אפילו באופן שאפשר לקיים שתי המצוות. אך דעת התוס' צ"ב.
- ד. יש לתרץ, דהתוס' סוברים, דיסוד הפטור של חתן מקריאת שמע אינו משום הכלל דהעוסק במצוה פטור מן המצוה כדברי רש"י, אלא הוא פטור חדש דילפינן מקרא ד'ובלכתך בדרך' [כדאיתא בברכות (יא.)], ויסוד הפטור הוא משום דטריד [בדבר מצוה]. ופטור זה נוהג דוקא בקריאת שמע, משום שצריך כוונה, ומי שהוא טריד קשה לו לכיין, אבל פטור זה אינו נוהג בשאר מצוות שאינן צריכות כוונה.
- ה. היוצא מזה, שנחלקו רש"י ותוס' ביסוד הפטור של חתן מקריאת שמע. דעת רש"י היא דפטור משום העוסק במצוה פטור מן המצוה, [וכן היא דעת הר"ן]. אבל דעת התוס' היא דפטור משום שמי שטריד [בדבר מצוה] פטור מקריאת שמע.

ג) הטעם שאבל פטור מתפילין

- א. הגמרא מביאה בשם רב, 'אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה, חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר'. וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' שפח סעי' א), דאבל פטור מתפילין.
- ב. מדברי השו"ע (שם) מבואר עוד שני חידושים: א. שאין זה פטור בלבד, אלא הוא איסור גמור לאבל להניח תפילין, ב. שפטור זה נהוג רק ביום א' דאבילות, ולא בשאר ימי האבילות. וטעם החילוק בין יום א' לשאר הימים מבואר בדגול מרבבה (שם), דאבילות יום א' היא דאורייתא, אבל שאר ימי האבילות הם דרבנן, ואין לדחות תפילין דאורייתא בפני אבילות דרבנן.
- ג. טעם פטור תפילין באבל מבואר ברש"י בסוגיין, דאי"ז פאר לתפילין להיות על ראש האבל, משום ש'אבל מעולל בעפר קרנו וראשו'. אכן בסוכה (כה). כתב רש"י טעם אחר, משום ש'אבל לאו בר פאר הוא, וכשמתפאר [בתפילין] מראה בעצמו שאינו אבל'. והיינו, שהוא זלזול לאבילות אם האבל מתפאר בתפילין.
- ד. בספר זכרון שמואל (סי' לד אות ג) כתב, שעפ"י שני טעמים אלו יש לבאר יסוד המחלוקת הפוסקים (הובא במשנ"ב סי' לח ס"ק טז) אם מי שמת אביו בחול המועד מניח תפילין [אם מנהגו להניח תפילין בחוה"מ], דאם נימא שהטעם שאבל פטור מתפילין הוא משום זלזול אבילות, א"כ אין לפטרו בחוה"מ, דאין אבילות במועד, אבל אם הטעם הוא משום זלזול התפילין, א"כ גם במועד פטור.
- ה. היוצא מזה, דמצינו ב' טעמים בטעם הדבר שאבל פטור מתפילין: א. שיטת רש"י כאן, דהוא מצד זלזול התפילין, ב. שיטת רש"י בסוכה, דהוא מצד זלזול האבילות.

ד) דין חתן שאינו בקי

- א. הגמ' אומרת, דלפי ר' שמעון דס"ל דבר שאינו מתכוין מותר, מותר לבעול בתחילה בשבת, ומקשה, הרי פסיק רישא הוא, ומתרת, 'יש בקי אין בהטייה', [פירש"י, הטייה אינה מוציאה דם], ומקשה, א"כ יהא אסור למי שאינו בקי, ומתרת, 'רוב בקי אין הן'. ויל"ע, האם כוונת הגמ', שבכל חתן יש לסמוך שהוא בקי כמו רוב אנשים, אבל אם ידוע שאינו בקי אסור, או דמשום דרוב בקי אין הן, יש סברא להתיר גם למי שאינו בקי.
- ב. בתוס' (ד"ה רוב) כתבו דרק בקי מותר, אך בכל חתן וחתן תלינן שהוא מן הרוב. והריטב"א העיר ע"ז, הלא אם החתן יודע בעצמו שאינו בקי, היאך יכול לסמוך על הרוב. ויש מתרצים, דאיירי בחתן שאינו יודע אם הוא בקי או לא, [בקיאות' כאן אינו תלוי בדיעה, אלא ביכולת].
- ג. אולם מדברי רש"י (לעיל ה: ד"ה או כר"ש) משמע, דמותר גם למי שאינו בקי. והריטב"א (כאן) ביאר טעמו, שכיון שיש בקיאים בהטייה ונמצא שאפשר לבעול בלא דם, א"כ בעילה אינה פס"ר להוצאת דם, וממילא מותר גם למי שאינו בקי. אך קשה, דא"כ אמאי קאמר הגמ' דמותר משום 'דרוב בקיאים הם', הא בלא"ה יש להתיר משום שאינו פס"ר.
- ד. הריטב"א תירץ, שבאמת יש להתיר גם אם לא היו רוב בקיאים, ו'רוב בקי אין הן', פירוש, שרוב בני אדם יכולים לבעול לפעמים בהטייה בלא מתכוין.
- ה. היוצא מזה, שנחלקו רש"י ותוס' בדין מי שאינו בקי, דשיטת רש"י היא דמותר, משום שכיון שאפשר לבעול בהטייה, ממילא נמצא שבעילה אינה פס"ר להוצאת דם, אבל שיטת התוס' היא דאסור, אלא שבכל חתן תלינן שהוא בקי כרוב בני אדם, אבל אם יודע בעצמו שאינו בקי, אסור.

דף ו

ביסוד המחלוקת בין הערוך וחר"י

גמרא:

והאמר רב שימי בר חזקיה משמיה דרב
האי מסוכריא דנזייתא אסור להדוקה
ביומא טבא בההוא אפילו ר"ש מודה
דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש
בפסיק רישיה ולא ימות

תמצית הסוגיא:

הגמ' מביאה בשם רב, 'האי מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה ביו"ט', ופירש"י, דהיינו שאסור לסתום נקב של חבית של שכר ע"י בגדים משום שהוא סוחט שכר מן הבגדים. ומבואר בגמ' דאע"פ שאינו מתכוין לכך אסור, משום שהוא פסיק רישא, ולכו"ע אין להתיר דבר שאינו מתכוין במקום פסיק רישא.

ובתוס' הביאו דר"ת השיג על רש"י, היאך שייכא כאן סחיטה, דהנה יש בסחיטה ב' מלאכות, ליבון ומפרק, וכאן לא שייכי מלאכות אלו, שמצד ליבון, האריך ר"ת להוכיח שהוא שייך דוקא במים ולא בשאר משקין, ומצד מפרק, השכר הנסחט הולך לאיבוד, ונמצא שהוא פסיק רישא דלא ניחא ליה, והרי פסק הערוך דפס"ר דלא ניח"ל מותר. אך הביאו בשם ר"י ליישב דעת רש"י, דמצד ליבון, י"ל דשייך גם בשאר משקין [והאריך לדחות ראיותיו של ר"ת], ומצד מפרק, י"ל דשיטת הערוך אינה נכונה, ופס"ר דלא ניח"ל אסור.

ויש לעיין במחלוקת בין הערוך וחר"י, אם פס"ר דלא ניח"ל מותר או אסור, מה הוא יסוד המחלוקת. וכתבו האחרונים כמה דרכים לבאר שיטת הערוך, ויסוד המחלוקת בינו ובין הר"י. עוד יש לעיין, האם הר"י חולק לגמרי על סברת הערוך, וס"ל להר"י דפס"ר דלא ניח"ל אסור מן התורה, או דגם הוא מודה דיש להתיר פס"ר דלא ניח"ל מן התורה, אלא דס"ל דמ"מ נאסר מדרבנן.

תמצית מראי מקומות

מחלוקת הערוך והר"י

א. רש"י ד"ה להדוקה

כתב דהטעם דמסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה בשבת ויו"ט הוא משום סחיטה.

ב. תוס' ד"ה היא

ר"ת השיג על רש"י, דלא שייכא כאן סחיטה, דיש בסחיטה ב' מלאכות, ליבון ומפרק, ומצד ליבון ליכא איסור, דליבון שייך רק במים, וגם מצד מפרק אין איסור, שהרי אינו רוצה מה שנסחט, וא"כ הוא פס"ר דלא ניח"ל, דפסק הערוך דמותר. והר"י תירץ, דרש"י ס"ל דליבון שייך גם בשאר משקין, וס"ל עוד דפס"ר דלא ניח"ל אסור.

ויש לעיין, מהי סברת הערוך להתיר פס"ר דלא ניח"ל, ומהו יסוד המחלוקת בין הערוך והר"י. גם יל"ע אם נחלקו רק לגבי שבת או גם בשאר איסורים.

מחלוקת הערוך והר"י

ג. רא"ש שבת פי"ד סי' ט

פסק דאסור לשתות סם רפואה שיגרם לסירוס, דאע"פ דאינו מתכוין לסירוס, מ"מ פס"ר הוא ואסור, והוסיף, דאף שהערוך התיר פס"ר דלא ניח"ל, זהו רק לגבי מלאכת שבת, משום דבעינן מלאכת מחשבת, אבל לא לגבי שאר איסורים.

ד. חי' ר' שלמה כתובות סי' ג

הקשה, היאך כתב הרא"ש שהערוך התיר רק לגבי שבת, הרי הערוך עצמו הוכיח שיטתו מהא דמזלפין יין ע"ג אש המזבח, שהוא שאר איסורים. ותירץ, שאע"פ שהערוך התיר גם בשאר איסורים, מ"מ הרא"ש חולק עליו לגבי שאר איסורים.

ונמצא שיש ג' שיטות בפס"ר דלא ניח"ל, דעת הערוך דמותר בכל איסורים, דעת הר"י דאסור בכל איסורים, ודעת הרא"ש לחלק בין מלאכת שבת דמותר לבין שאר איסורים דאסור.

יסוד המחלוקת

ה. קובץ שיעורים כתובות אות יח

ביאר יסוד המח' בין הערוך והר"י, דהערוך ס"ל דהטעם דפס"ר חייב הוא משום שכיון שיודע שבודאי תיעשה המלאכה, בהכרח רוצה בכך, ונמצא שמתכוין, ולכך פס"ר דלא ניח"ל מותר, שהרי אינו רוצה שתיעשה המלאכה.

אבל הר"י ס"ל שהטעם דפס"ר חייב הוא מטעם אחר, שכשעושה אדם פעולה שהיא פס"ר למלאכה, גם המלאכה נכללת בפעולתו, וממילא נכללת גם בכוונתו, ולכך גם בפס"ר דלא ניח"ל אסור.

ובזה מתבאר הטעם שהתיר הערוך פס"ר דלא ניח"ל. אך לשיטת הרא"ש, דרק לגבי שבת פס"ר דלא ניח"ל מותר, מבואר שיש טעם אחר להתירו, משום דלא נחשב מלאכת מחשבת.

ו. תוס' שם

הר"י דחה ראיית הערוך מהא דמזלפין יין, דמצוה שאני. דהיינו, שאע"פ שפס"ר דלא ניח"ל אסור, מ"מ יש להקל ולהתירו לצורך מצוה.

ז. חי' רעק"א השלם ד"ה אף

כתב דמוכח מדברי הר"י דפס"ר דלא ניח"ל אסור רק מדרבנן, שהרי סברא זו, להקל בפס"ר דלא ניח"ל לצורך מצוה, יתכן רק אם פס"ר דלא ניח"ל אסור רק מדרבנן. אך כתב, שמדברי התוס' בשבת (ג. ד"ה הצד) מבואר דס"ל דפס"ר דלא ניח"ל אסור מדאורייתא, ודלא כדעת התוס' בסוגיין.

ולדבריו יוצא, שמה שנקט ר' אלחנן, שהערוך והחולקים עליו נחלקו במחלוקת יסודית בעיקר הטעם דפס"ר חייב, זהו רק אליבא דשיטת התוס' בשבת, דנחלקו על הערוך לגבי דין התורה, אבל לפי שיטת התוס' בסוגיין, ע"כ יסוד המחלוקת בין הערוך והר"י אינו תלוי בזה, דשניהם מודים דמן התורה פס"ר דלא ניח"ל מותר, אלא המחלוקת היא, האם החמירו חכמים ואסרוהו או לא.

סוגיית הדף

מסורת הש"ס

בתולה נשאת

פרק ראשון

כתובות

ו.

עין משפט גר מצוה

או הלכה כר"ש. דמקלקל בחבורה חייב כיון דמימלי לומר הלכה כר' יהודה דזכר שאין מתכוין לאסור: בנהרדעא. ומקומו של שמואל: וסימניך. שלא תטעה להחליף שמעמחא דבי רב לנהרדעא ונהרדעא לדבי רב: אלו מקילין לעצמן. דבי רב אומרים שרבן המיר ונהרדעא העושים כשמואל רבן אומרים שמואל המיר: ורב שרי. בתמיה אלמא דבר שאין מתכוין מותר סבירא ליה: מוסריא דניזייתא. סמימת נקב גיגית שמואלין השכר דרך הנקב וסוממין אורו בצללי בגדים: אמור להרוקה. משום סחיטה: מודה ר"ש בו. אלב כן יק שפיקאים בהטייה כלקמן: הלכה כרבי יהודה. באין מתכוין: בלא גבירי. בלא אמוראי אליבא דרב ואלביא דשמואל אלב רב ושמואל גויה: להך לישנא דאמרת דם מופקד פקיד. והאיסור משום פתח הוא: מוקלא הוא אצל הפתח. ומקלקל מודה רבי יהודה: מוקלא בחבורה הוא. ורב סבר לה כרבי יהודה אף במקלקל בחבורה לקולא דקא פטר זה רבי יהודה: שלא הגיע זמנה לראות. משמעת נדה אמר אימתי הגיע זמנה לראות משגייע ימי העושים: נותנין לה ארבעה לילות. שכל דמיס שמלחה בהן מתמת משמיט מחוקינן להו דם בחוליס: עד שתחיה חופה. כל זמן שאינה משמעת בלא דם לא חימה המכה: הגיע זמנה לראות. ולא רחמה: לילה הראשון. אפילו לבעולת הרבה: מאי

או הלכה כר"ש⁶ (איתמר) בבי רב אמרי רב שרי ושמואל אסר בנהרדעא אמרי רב אסר ושמאל שרי אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אלו מקילין לעצמן ואלו מקילין לעצמן ורב שרי⁷ והאמר רב שמי בר חזקיה משמיה דרב "האי מוסריא דניזייתא אסור להרוקה ביובא טבא בההוא אפילו ר"ש מודה דאבי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש⁸ בפסיק רישיה ולא ימות והא אמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כרבי שמעון ורב חייא בר אבין מתני לה בלא גבירי בר אבי הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון לעולם רב כרבי יהודה סבירא ליה להך לישנא דאמר דם מופקד פקיד מוקלקל הוא מחבר מוקלקל בחבורה הוא מחיב חסדא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים נותנין לה ארבעה לילות וב"ה אומרים עד שתחיה המכה הגיע זמנה לראות ונשאת בש"א נותנין לה לילה הראשון ובית הלל אומרים עד מוצאי שבת ארבעה לילות מאי

ליבן אלב גבי מים והא דלמרינן בפרק משני (שם דף קמח:) אם היסה לריכה שמן חכירה מביאה לה בשערה ופריך והא אתי לדי סחיטה ומשני אין סחיטה בשער משמע דשייך סחיטה בשמן וכן צ"י נוטל (שם דף קמג.) ספוג אס יט לו בית אחיה מנקינן צו ואס לאו אין מנקינן צו משום דלמי לדי סחיטת שמן הנבלע צו הייא סחיטה אור"ת דהויא משום מפרק ואסורה כמו סחיטת זיקס ועגבים והבא אומר ר"ת לביא לנימר דאסור משום מפרק כיון שהנסחת הולך לאיבוד אע"ג דהוי פסיק רישיה וכן פירש בערוך דכל פסיק רישיה לאו דלמי ליה שרי ועיקר ראייתו מפרק כל המדיר (נכחם דף קע) ואלביא דר"ש מוזלין יין על גבי האיסוס אע"ג דלפיק רישיה הוא דודיא מכזה הוא כיון דלא ניתא ליה צהאי כיבוי שרי ועוד מייית ראייה מלונב הגול (סוף דף ג.) וסא דקאמר ר"א צ"ש ממעטים עגבים צ"ע פי' עגבי דסא ופריך והא מתקן מנא ומוקיס לה בתמיון להכיב סבר לה כצוה ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה בו ומשני לא לריכא דלית ליה הושענא אחרימי אלמא כיון דלא ניתא ליה ולא חייס צהאי מיקון שרי אע"ג דפסיק רישיה הוא ורואה לר"י דלא קשה מידי דאיכא לנימר דאסור לטחוט בשאר משקה לבינן כמו צמים ומ"מ לא חיישינן צהו שמה סחיטה כיון שהטעם והריח נשארים בצגדים ומעט היה נהגה בסחיטתו ומלינן לנימר נמי דאסור משום מפרק ואף ע"ג דהוי פסיק רישיה דלא ניתא ליה אסור לכתחילה לר"ש כמו במלכה שאינה לריכה לגופה ורחיות הערוך אינן רחיות דהיא דמתייר ר"ש נלף יין על גבי האיסוס איכא לנימר דמלוא שאני וכן היא דלית ליה הושענא אחרימי איכא לנימר דשרי משום מלוא א"ג הכי פי' והא פסיק רישיה הוא רישיה דלא הוי פסיק רישיה והואיל וכן שרי לר"ש דשמה לא יטורד לה ומלוא שלא חייקו כלי והלכך לאו פסיק רישיה הוא אלב לר"י אסור דשמה יטורד לה ואגלוי מילתא דכלי עבד ועל פי' הערוך קשה דתנן בפרק שמונה שרלים (שם דף קו.) המפיס מורסא בשבת אס דלא לעשות לה פה חייב ואס להאיא ממנה ליתה פטור ודוקא משום צערה פטור ומותר אלב אי לאו משום צערה היה אסור אע"ג דלא ניתא ליה צפה כלל דאי ניתא ליה מן הפה כי לא מתכוין נמי חייב וכן מהטעם של יד לטול צה את הקון דשרי משום צערה אע"ג דלית ליה פסיק רישיה שפיר האי נדה מערמת וטובלת בצגדיה (ויא דף קמ.) וכן צ"פ דיומא (דף עו.) והולך להקביל פני רבו עובר עד זוארו צמים ולא גזרינן שמה יסחוט לפי שלדעת כן הוא עושה ויעוד איכא לנימר התם דמלוא שאני ובערוך פירש לטון אחר מוסריא דניזייתא סחיטת גיגית של שבר אסור להרוקה דשמה בטבל הסחיטה אלב הגיגית ויעשה כלי בשבת ואין נראה לר"י דהכי דמי דאס דעמוה לטול שם בשבת הגחה מאי פסיק רישיה שייך כן מיד הוא עושה כלי דמתכוין לעשותו ואס אין דעמוה לטול שם א"כ לא הוי פסיק רישיה שיעשה כלי וי"ל דזוקא שהוא מתכוין לטעמו ואינו מתכוין לעשות כלי וש"ך ציה פסיק רישיה הואיל ואינו מתכוין לגמרי לעשות כלי⁹: **לעוררם** רב כר"ש ס"ל בו. לשמואל נמי איכא לשנויי לעולם כר"ש ס"ל להך לישנא דאמר דם מופקד פקיד לפתח הוא לר"י והך לישנא דאמר חזורי מהגר לם הוא כר"י: **למא** לאו דאי לא בעייל מצי בעייל. דלמא נקט עד מולאי שבת אי לאו דלמא לאשמעינן דמצי בעיל בשבת אע"ג דמשיר בחוליס לדיכא לנימר דנקט עד מוצ"ש לאשמעוי' דבעינן רלוזין דלא לא צנינן שיהו רלוזין כדתינא בפרק בתרא דנדה (דף סד: ושם) מעשה ותן לה ד' לילות מתוך י"ב חדש והכי פי' ונתנין לה ד' לילות עד מוצ"ש שיבעול בכל לילה וישיר מקצת בחוליס עד מוצ"ש ואשמעינן דשרי להשיר בחוליס בשבת ומשני לא לבר משבת ומולאי שבת נקט לאשמעינן דבעינן רלוזים והוא מצי לנימירך מצרייתא דפרק בתרא דנדה דמוכח דלפי' מפוזרין אלב דפריך ליה מגופה דברייתא והא עד מולאי שבת ארבעה לילות קמני וא"ת מעיקרא דמשני לבר משבת מה עלה דעמוה וזהו קמני דשדיא ד' לילות וי"ל דהוא ס"ד דהכי פירושו נותנין לה עד מולאי שבת לבר משבת שכן הלל ד' לילות ואינה פריך דמשמע דבעיל ד' לילות ומשני כשבעול וקמ"ל כמו שמפרש בחר הכי אע"ג דהוי פירצה דחוקה דהא אי חויא תלינן בדם בחולין אפי' שרי:

דמקלקל משום דטעם שניהם דפטורין בשאר מלאכות בשבת הוי משום דבעינן מלאכה מהשבת אלב שאינו מתכוין ללל למלאכה לא משום דבעינן מלאכה מהשבת מיפטר דהא בשאר מקומות נמי מיפטר אין מתכוין כגון גבי כלאים דמוכרי כמות מוכרין דכרנן ובלבד שלא יתכוין בו¹⁰ (כלאים פי"ט מ"ה) ותנן נמי נזיר חופק ומפסקס בו (נזיר דף קמג.) הילכך בחבורה נמי שרי:

האי מסוכרייתא דניזייתא אסור להרוקה בו. פירש בקונטרס וכן ר"ת ובערוך¹¹ צמד לישנא וכן בקדר תלמיס ואמוראים דאסור משום סחיטה וקשה לר"ת דהא סחיטה משום ליבון ולא שייכא בשאר משקים דכל דבר המלכלך את זולתו כגון יין ושכר ושמן לא שייך ליבון בסחיטתו אלב דוקא צמים ורואיה לדבר מדללא גזרינן צהו שמא יסחוט כמו גבי מים כדלמרינן באלו קשרים (שם דף קיג:) היה מהלך בשבת ופגע בלחמת המים כו' היכי ליעביד לנימות צמיא אחי לדי סחיטה ומגלי נמי בפרק תפית (שם דף קמז: ושם) ומסתפג בלונגית ולא יצויה דידו ומפרש בגמ' דלמי לדי סחיטה וצ"פ דלילה (דף יח: ושם) אומר דלכ"ע אין מטיבילין את הכלים ומפרש בגמרא גזירה משום סחיטה ואילו בפרק טולין (שם דף קל"ג:) תנן מסנינן את היין בקודרין אלמא לגבי יין לא גזרינן משום סחיטה ובריש המביא (ויא דף ג.) נמי קאמר ליפרוס קודרס עליה ולא קאמר אתי לדי סחיטה וייינו משום דלא שייך

פניני רש"י

מורה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. באומר אמתך ראש בטמה ו' בשבת ואיך ראה שממת דכין דל"א של מומת כמתכין סחיט ליה וכן אמרין דבר שאין מתכוין מותר כגון היכא דאסור ליה בלא איסור כגון גזר חרש מטה כסא ופסקל ובלבד שלא יתכוין לעשות מדר' ואפי"ג דלחכא לנחש ללמא עבד מדר' כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרייה בלא מדר' כי עבד נמי מדר' דהוי מלמא בגמרה לא מתייר אלב היכא דודיא עבד מודי:

מורה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. ויכון דמחזיק לא לא אכשר לה בלא סחיטה...

תוס' ר"ד

האי מסוכרייתא דניזייתא אסור להרוקה ביובא טבא ואפילו ר"ש מודה בהא דאבי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. פי' המורה טומאת נקב גיגית שמוציאים ממנו חשבר והתופים אותו בבליאי בדרים אסור להרוקה משום סחיטה. ואינו נראה כלל שמה שמוציאים בנקב שמוציא אנו בו מים אין בלאו בדרים און בו מים מחיטה שאינו מוכנין לא ללבם ולא לקבל ממנו משקה ולא יבדור. אולי א"כ אסור ליתא. וכן נתן פסל התיורן פי' משום ר"י דיל טלילת שמוציאים על הגיגית לחתום פי' (ומפריקת) (ומדוקת) המטילת שם וזהו פתרון יפה. ודוראי באותו המטילת קפיר אם בחרה. לוינו שסוחט ממנו אסור משום מלבו שדוחה לפתח בגדים שריוס. וזה שאנו משימין כבדור של חביות מתוך ר' נתן בפירושו מפני שהולך לאיבוד:

6) כן בפרק ערוך פס"ד דלפיק שם דאסור משום סחיטה דנחמא ליה צמיח חין מוצי' סחיט ומשמע דאסור משום מפרק וי"ש:

יעזר [ט] וסוטה הוא את אבוב ראה. [י] כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שוטה [כ] (הוא לרפואה) חוד ממיני דקלים וכוס של עיקרין שכן לרפואה. [ב] אבל שוטה הוא מי דקלים למחוא וכן שמן של עיקרין שלא לרפואה:

[דף ק"ט ע"א] **גב'** כל האוכלין אוכל אדם לרפואה לאחויי טמול לשינים וכרישין לבני מעייס. וכל המשקין לאחויי מאי. לאחויי מי נלף בחומץ. אמר רבינא לרבא [ה] מהו לשמות מי רגלים בשבת. אמר ליה מניחיה כל המשקין הוא שוטה ומי רגלים לא שמו אינשי:

[דף ק"ט ע"ב] **תניא** מנין לסיורס צאדם שהוא אסור שנאמר ובארזכס לא תעשו צבס לא תעשו. ואפילו מרקס אחר מרקס חייב דלמר ר' חייל בר אבא אמר רבי יוחנן [דף קיא ע"א] הכל מודים במתמך אחר מתמך שהוא חייב שנאמר [ט] לא תאפה חמץ ולא תעשה חמץ. במרקס אחר מרקס שהוא חייב שנאמר ובארזכס לא תעשו ומעוך וכמות ומקח וכרות אס על כרות חייב על נחוק לא כל שכן אלא להביא נוחק אחר כורת שהוא חייב. בשאלמות דרב אחאי [ז] כחוב אסור לשמות כחוב למעלה לגופא ולעיקר משום דלחבי ובארזכס לא תעשו קרי ביה לא תעשו. ודוקא לרבי יהודה הוא דלסור דליא ליה דבר שאין מתכוין אסור. אבל לרבי שמעון מותר כיון שאין מתכוין לסיורס אלא לרפואה. והא דק"ל רבי שמעון דלמר דבר שאין מתכוין מותר הני מילי גמילי דשבת אבל בכל המורה כולה ק"ל רבי יהודה דלמר דבר שאין מתכוין אסור. ואין דבריו נלתינן ביה דכלל המורה ק"ל כר' שמעון כדמשמע לעיל פתק הנוטיל [דף פ"ג] גבי (י) גזיר חופף וימפסקס דמניה פסיק רבי יוחנן הלכה כר' שמעון כסתם משנה וכן צפ' כל פסולי המוקדשין (בבבב) [דף ג'ג]. עלה דלין מקיזין דס לנכור דלמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון ופריך אהייא אלימא רבי שמעון דמתני' עד השתא לא אשמעינן שמואל הלכה כרבי שמעון והאמר רב חייל בר אשי כו' ומאי פריך אע"ג דאשמעינן שמואל הלכה כרבי שמעון בשבת אכמי אלטריך לאשמעינן בעלמא. אלא ודאי אין חילוק בין שבת לשאר

י ברתני' החושש בשינוי לא יגמט בהן את החומץ אבל מטבול הוא כדרכו ואם נמרפא נמרפא. החושש במתניו לא יסוך בין וחומוץ אבל כך הוא את השמן ולא שמן ורד. בני מלכים סכיין על גבי מכותיהן שמן ורד שכן דרכן לסוך בחול רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הם:

גב' ולא יגמט בהן את החומץ והמתניא ולא יגמט ויפלוט אבל מגמט ויבולע [י] כי חמץ במתניו לא יגמט ויפלוט חמץ. בחוספתא (פ"ג) אין לועסין מטבלי בשבת אימתי בזמן שמתכוין לרפואה לא יסוף אדם כס בשינוי בזמן שמתכוין לרפואה ואם מפני ריח הפה מותר. [ג] החושש בשינוי לא יגמט בהן את החומץ והוא פולט אבל מגמט ויבולע. ומטבול כדרכו ואינו מושג:

יא החושש בגרונו לא יערענו בשמן [א] אבל נוחק שמן למוך אניגרון [ב] ויבולע. (בבבב) [דף ל"ג]: החושש במתניו כו' רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הם אמר רב הלכה [דף קיא ע"ב] [ג] ואלו משום טעמיה דאילו [ע] לרבי שמעון אע"ג דלא שכיח שרי ורב אי שכיח אין אי לא שכיח לא וכן הלכתא:

הדרן עבך שמונה שרצים

חדושי מהרש"ל ואין דבריו נראין. הוא מדברי התוס':

הגהות הגר"ש [ט] ע"י ברכת הובב וצאן קדשים בובחים:

תפארת שמואל

(ט) לא תאפה חמץ. אפיה בכלל היתה ויצאת להקיש אליה שחייבים עליה בפ"ע אף הלש ועודכה חייב: (י) גזיר חופף. הוא טמם משנה ודבר שאין מתכוין הוא:

ז כרבי שמעון ולא

קרבן נתנאל

ניחא ליה לא הוה פסיק רישא. דל"כ עיקר חסר מן הספר דה"ל לשנויי לא כדקא ס"ד דליבא למימר שמואל כר"ש ס"ל דהוה פסיק רישא. אלא פסיק רישא דלא ניחא ליה לא הוה פסיק רישא. אמנם זאת ידוע לנו לומר דהמקשן ס"ל פסיק רישא דלא ניחא ליה הוה פסיק רישא. והתנן משני שמואל כר"ש ס"ל דלא הוה פסיק רישא שכיול ליפול על עמי הנמנכה או על אגנים כמו שמזניזי קוגי' זו בהרבה מקומות בש"ס ומהלל אתה מהנה כר"ש דף מ"ה ע"ב מוספתא ד"ה אר. וע"פ הפעם זו עולה דברי רבינו כהונן דבעל הערוך דל"כ פסיק רישא דלא ניחא ליה לא הוה פסיק רישא. ע"כ ס"ל כשאלמות בשאר איסורים קי"ל כר"ש. דלמתי' מאי פריך הכא בשמעתי מן שרי והמני' כו'. א"כ וכל לומר כשיעוט בעל הערוך דפסיק רישא דלא ניחא ליה הוה פסיק רישא. והא דקפריך בפי' כל התדיר והא קמנכה. לטעו דהא קי"ל בשאר איסורים כר"ש. וחסר בעל התלמוד לישב דברי שמואל אליבא דהלכתא ומשני כימי מנתקת לא שמי' כימי והדר פריך ליה מתיימא דמקרי כימי. ולא ידע לשנויי אף דשמואל כר"ש ס"ל דלא כהלכתא ופסיק רישא דלא ניחא ליה לא הוה פסיק רישא וזה דברי בעל הערוך בפי' הנוטה. אבל דברי רבינו בשמעתי' כהנ' ו' ולא שייך דברי בעל הערוך בחר דקסר דברי שאלמות. ע"כ ז"ל הא דפריך והא קמנכה דסלקא דעתך פסיק רישא דלא ניחא ליה הוה פסיק רישא משום הכי פריך והא שמעון דלא הוה פסיק רישא. שכיול ליפול על העגים או על האגנים כמ"ס רבינו לעיל בפרק הנוטה. אבל פסיק רישא דלא ניחא ליה הוה פסיק רישא. דהא המקשן ע"כ הכי ס"ל לשיטת רבינו. וא"כ בהתנן ג"כ ז"ל הכי דהא א"כ לומר דפליגי בך דינא כדלמנין: [ג] ה"ג החושש בשינוי יא יבולע. [ב] ויבולע. ע"כ לשון המוספתא: [ע] ה"ג דרבי שמעון סבר אצי"ג: הדרן עלך פרק ארבעה עשר

לאכול דמאי שנא ממי דקלים שאינו משקה גריסים ומ"מ שוטה למאסו: [ט] ה"ג ושותה אבוב רועיה: [י] ה"ג ב"ל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שוטה לרפואה. כיון דהמה מאלל ומקשן של גריסים: [ב] אב"ל שוטה הוא מי דקלים צבבאר. אבל לרפואה עם היות שהוא גריס אסור לאכול לרפואה כיון שאינו מאלל גריס וכ"כ מ"ל צבבארית סומן שכי"ס ס"ק מ"ג ע"ש: [ג] הוה ושותה מי רגלים בשבת. משמע הא בחול מותר לטולה שאין בו קטנה. ואם נפל למוך התנשיל התנשיל מותר. מרדכי. וכ"פ בש"ע ס"ק סומן תס"ז סעיף ה'. ויש לפרש דקאי על הנהר שנקרא מי רגלים עיין בבבבבבב צבבאר שבע דף י' [ב] והא קא מנכבה אצי"ג דלא ניחא איה ביבוי. רלוי' קושי' עגומה בשם רבינו הגדול מוה"ר ליווא מפרסא ז"ל מאי מייתי רלוי' מדברי המקשן הלא למאי דמקשן דשמואל כר"ש ס"ל מוכח דפסיק רישא דלא ניחא ליה אפילו בשאר איסורים שרי. ורבינו גופי' הוכיח מזה הלכה בשם בעל הערוך גמילי פי' הנוטה סומן ב' ע"ש. ובפי' צרכה הוצת שם דף ז"ל חמר ליישב קושיא זו צ"ל אפוסט ע"ש והמה דרדיו עלו בתוהו. כי על מירוק הראשון קשה. ממ"ג אי כימי מנתקת לא הוה כימי. מ"ט דר"ש. ואי כימי מנתקת לא שמי' כימי מ"ט דר"ש. וזה א"כ לומר דפליגי בהא. ועל מירוק שני שגה ברוח דהא דתנבו מוספתא דלר"י אין חייב באינו מתכוין מדאורייתא כ"כ בשפיק רישא. זה אינו אלא לגבי הלכתא דשבת. אבל בשאר איסורים אין מתניין לר"י חייב מדאורייתא אפילו צלל פסיק רישא בן מסקי מוספתא להדיא שם בבבבבבב וציומא. [ה] גם צב"א צמיון ש"כ ס"ק כ' מירוק בענין אחר ע"ש. וקשה לדבריו ה"ל לרבינו לעיל בפי' הנוטה לסתור רלוי' בעל הערוך מפי' כל התדיר. מזה דלא קי"ל כשמואל וכיון דלא קי"ל כשמואל ש"מ דפסיק רישא דלא ניחא ליה מקרי פסיק רישא. ואומר אני ליישב דברי רבינו ע"פ הנחה זו. ל"ל דהמקשן סבר פסיק רישא דלא ניחא ליה פסיק רישא. והתנן משני דפסיק רישא דלא

קיצור פסקי הרא"ש

ואם שפין כס בשינוי לרפואה ואם לריח הפה מותר: **יא** החושש בגרונו לא יערענו בשמן אלא נוחק שמן כדרכו ומטבול כדרכו [א] החושש במתניו לא יסוך שמן וחומוץ אבל כך שפי' שמן ורד אי שכיח ואי לא שכיח אסור:

ב אסור לפרס בין צממה טמאה בין צממה טהורה ומרקס אחר מרקס חייב: (ג) ואסור לשמות כס שנעקך ממנו אע"פ שאינו מכוין אלא לרפואה: **י** החושש בשינוי לא יגמט בהן חומץ ויפלוט. אלא מגמט ויבולע ומטבול כדרכו [א] החושש במתניו לא יסוך שמן וחומוץ אבל כך שפי' חומץ ויפלוט.

קובץ מפרשים

הרו"ך [י"א מברן]: (ז) חגיגה יד ע"ב [גליין]: (ה) גם במ"א בס"י ש"ך כו'. וקשה לדבריו כו'. דברי המג"א נכונים מאד דקושטא דאגן לא קי"ל כשמואל אלא כהמקשן דפריך בפשיטות והא קמנכה וס"ל דהוה פ"ר. אך להתירו נובל לומר דעיקר קושית מקשן סומן אהא דמוחיב שמואל משום אצי"ל וסבר דפ"ר דלא ניחא ליה להתירו חליי כפטרסא דמשאצי"ל. ואין קי"ל דלא כשמואל משום דבשאר אסורין משאצי"ל חייב משאצי"ב בשבת (דא"מ הירוויין): (ו) ולא דברי הערוך בחר דקסר דברי שאילמות. צ"ע דא"כ מאי מייתי לסתור מדברי עצמו כיון דהמשאלות לאו ראי' היא [י"א הירוויין]: (ז) ואסור לשמות כס שנעקך וכו'. ג"ב ואף דפסק כר"ש בכל התורה מורה ר"ש בזה דהוה פסיק רישא ע"ש ברא"ש [תפארת למשוח]:

(א) ליחא בבמרא ובריי' [גליין]: (ב) פרשת אמור סומן ק"ה [גליין]: (ג) בעל הערוך דאמר לא אסור ר"ש פסיק רישא כו'. ג"ב לכאורה דברים אלו הם סותרים למ"ש פי' הבונה. ולע"ז שכוונתו במ"ש ולא שייכב כו' ר"ל שאין לפסוק כבעל הערוך בזה והוא כמ"ש דבשבת לבד מזה מוטעם דהיה מלאכה שאצי"ל וזה לא שייך בשאר איסורים וע"ז מריא ראה מקושיית המקשן שם דפריך דהא מכלה וס"ד דאחאי כר"י דאוסר דבר שאצי"ל ואע"ג דלא ניחא ליה ולסתור בעל הערוך דמשמע דלא ניחא ליה מותר אפי' בפסיק רישא דלא הוה מלאכה כולל אי"כ גם לר"י היה מותר שאפי' בשאר איסורים דלא מקרי מכלה וא"כ אף למאי דמשיני דאחאי כר"ש היינו משום אינו מתכוין ולא הוה פסיק רישא דשופך טיפין וטיפין וכמ"ש הרא"ש שם

להוציא ממנה ליה פטור הוא כר"ש דאמר מנאכה שא"ל לגופה פטור וז"ל ואע"ג דאוקימננהו לרז כר"ש דאמר מנאכה שא"ל לגופה פטור עליה קימ"ל כשמואל דאמר זהו דאינון פטור ומוחר עכ"ל וצפשוטו דבריו אינם מוציין דלכאורה אין כאן מחלוקת כלל בין רז ושמואל דשמואל אמר דהך פטור, פטור ומוחר, ורז אמר דפטור משום דהוי מנאכה שא"ל לגופה ולא פליגי אהדדי *).

שיטת הרא"ש הרשב"א והר"ן צפי שמונה שרלים לאסור לשחות כוס של עיקרין לרפואה משום הלוא דסירוס ואף דאין מחכוין רק לרפואה אסור משום דהוי פס"ר וכתבו דלא שייך כאן דברי רבינו נתן בעל הערוך דאמר דלא אסר ר"ש פס"ר אלא היכא דניחא ליה, דהיינו דוקא לענין שצת דבעינן מנאכה מחשבת אבל בשאר איסורים לא בעינן דניחא, וביאור דבריהם אף דמראיית הערוך מהא דמחלפין יין ומהא דמוכרי כסות מוכח דס"ל אף בשאר איסורים פס"ר דלא ניחא מותר וכבר נתקשה בזה הגרע"א, ז"ל בכונתן דנראין להם דברי הערוך בשצת דבעינן מנאכה מחשבת אבל בככ"ח דלא בעינן מנאכה מחשבת כיון דהוי פס"ר אף דלא ניחא ליה מקרי מחכוין והוא כעין הכרעה בין שיטת החוס' והערוך דבאיסורי שצת ס"ל כהערוך ובשאר איסורים ס"ל כשיטת החוס', והנה גם על שיטה זו יקשה מנפיו מורסא דמזוחר צגמרא שבהצטו לעיל שצת ק"ז דמפיו מורסא להוציא ממנה ליחה תלוי בפלוגתא דר"י ור"ש במלאכה שאינה לריכה לגופה ולדבריהם אף למ"ד משא"ל חייב יהא פטור כיון דלא ניחא ליה בכלל מחשבת וכמו שאר אינו מחכוין דפטור בשצת אף לר"י.

הרמב"ם צפ"י מה"ל שצת כה"ז הביא להלכה מחתינתן דמפיו מורסא דאם לפשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור וכיון דהגמרא תלו לה בפלוגתא דמנאכה שא"ל לגופה והרמב"ם דפסק במשא"ל כר"י דחייב אי"כ אף פסק במפיו מורסא דלהוציא ממנה ליחה פטור והוא חרי פסקי דסחרי אהדדי והיא קושית המ"מ שס. וכעין קושית זו ממש הקשה צה"ג הוצא בחוס' שצת ג' ד"ה הלך נהש דשמואל אדשמואל טיי"ש.

* דברי רבינו חננאל מיישב מו"ר זצ"ל בסו"ד ע"פ

ובכריתות י"ט צברייתא דחותה גחלים בשצת חייב חטאת [משום מכבה] רשב"א משום ר"א צר"ל מחייב שחים מפני שהוא מכבה העליונות ומבעיר התחתונות ובגמרא מצאנו ר"א פלוגתא בגון שנתכוין לכבות העליונות והוצערו התחתונות מאליהן ת"ק סבר לה כר"ש דאמר דבר שאין מחכוין מותר ור"א צר"ל סבר לה כר"י דאמר דבר שאין מחכוין אסור, והקשו בחוס' לפי המזוחר צגמרא יומא ל"ד דדבר שאין מחכוין גצי שצת גם לר"י אין אסור רק מדרבנן משום דלא הוי מנאכה מחשבת אף חייב חטאת על מנאכה הבערה כיון דלא נחכוין להבערה, ותיירו דהכא חייבי באופן דהוי פס"ר על הבערה וא"כ הוי מחכוין רק כיון דלא ניחא פטור לת"ק דהוי משא"ל, ור"א צר"ל מחייב שחים דס"ל משא"ל חייב, והא דתלו לה בגמרא בפלוגתא דר"י ור"ש בדבר שאין מחכוין הכונה הוא משא"ל דגם בזה פליגי ר"י ור"ש ע"ש בדבריהם הק'. והנה החוס' אזלו לשיטתם דפליגי על הערוך, אבל לשיטת הערוך דפס"ר דלא ניחא מקרי אינו מחכוין ישאר קושית החוס' דאם לא ניחא ליה בהבערת התחתונות אמאי חייב חטאת לר"א צר"ל דאינו מחכוין בשצת גם לר"י אינו אלא מדרבנן, וברמב"ם פ"ז משגגות ה"י י"ב שפסק בזה דהחותה גחלים בשצת דרק אם נחכוין לכבות ולהבעיר הוא דחייב שחים הא אם הוצערו מאליהן אינו חייב אלא אחת ואע"ג דהרמב"ם פסק דמנאכה שא"ל חייב וש"מ דהרמב"ם מפרש להסוגיא בפשטא דתלוי בפלוגתא דבר שאין מחכוין וקשה לידוי קושית החוס'.

ובספר חידושי רבינו חיים הלוי האיר עינינו ליישב דברי הרמב"ם במפיו מורסא וכך דהחותה גחלים בטוב טעם דדין שאינו מחכוין לר"ש דמותר בכל החורה ודין דבר שאינו מחכוין גצי שצת דאף לר"י אינו אסור אלא מדרבנן משום דלי"ה מנאכה מחשבת שני דינים הם, דין דבר שאינו מחכוין דכל החורה, ודין מנאכה מחשבת, וחלוקים הם ביכור דינים מהדדי, דבדין היתר דבר שאינו מחכוין העיקר תלוי בכונתו ורצונו ואפילו יודע בזדאי שיעשה הדבר והיא עושה הדבר בדעת מ"מ תלוי בכונתו אם מחכוין לזה אם לאו, משא"כ בדין מנאכה מחשבת אין יסוד דיני תלוי בכונה ורצון כי אם בדעת שיעשה את המנאכה וזהו יסוד הכך דינא דמנאכה מחשבת שיעשה את המנאכה בדעת ומחשבה, ולפי"ז י"ל דדינו של הערוך דפס"ר דלא ניחא ליה כו"ל דין דבר שאינו מחכוין הוא בדין דבר שאינו מחכוין דכל החורה דעיקר דינו שיהא לזנו וכונתו לזה, שם הוא תלוי בניחא ליה, ואי לאו

דבלאו טומאת המת טמא מחמת הגולל לא קרינן ביה להחלו דמחולל ועומד מטומאת הגולל דאין כהן מוזהר עליו, ואף דמבואר בגמ' נזיר מ"ג דבב"א חייב שתים, היינו היכא דתרווייהו איסורא דהי מינייהו מפקת, אבל היכא שהאחד היתר אפשר דאינו חייב על השני, ושמא כיון דטומאת המת חמורה מטומאת גולל לענין ביאת מקדש לא קרינן ביה מחולל ועומד, כמו בטומאה שלא בחיבורין דחייב על השניה משום דטומאתה חמורה מהראשונה, ועוד אפשר דבב"א לא פטרינן ליה משום מחולל ועומד גם בטומאות שוות.

(ח) דף ו'. תוד"ה האי מסוכריא דנוזייתא וכו'. במחלוקת הערוך ותוס' בפס"ר דלא ניחא ליה, לכאורה נראה טעם מחלוקת זו דתלוי בטעמא דמודה ר"ש בפס"ר, דיש לפרש בונה שני טעמים: א) כגון בנזיר חופף אבל לא סורק דסריקה היא פס"ר, די"ל כיון שיודע דבסריקתו יתלוש שערות מיקרי מכוין לתלישה, אבל היכא דלא ניחא ליה ע"כ אינו מכוין, ב) כיון דסריקה היא פס"ר לתלישה נמצא דתלישה בכלל סריקה, וסגי במה שמכוין לסריקה אף שאינו מכוין לתלישה דהתלישה נכללת בהסריקה, וא"כ אפילו לא ניחא ליה בתלישה אין לפוטרו משום אינו מתכוין דהא מתכוין לסריקה ותלישה בכלל סריקה כיון דא"א לוו בלא זו, והיינו דא"צ כונה לגוף המלאכה אלא סגי במה שמתכוין להמעשה שהמלאכה נכללת בה בהכרח, ולפי"ז הדבר פשוט, דלשיטה זאת אסור מדאורייתא בכל האיסורין לבד משבת דאין חילוק בין ניחא ליה ללא ניחא ליה, וקשה מ"ש בתוס' לדחות ראית הערוך ממזלפין יין ע"ג האישים דמצוה שאני, וכיון דאסור מדאורייתא מה כחה של המצוה להתיר האיסור, ואי נימא דעדל"ת, א"כ גם לר"י יהא מותר, ובגמ' תלי לה בפלוגתא דר"י ור"ש וצ"ע, וע"כ מוכח דגם להחולקים על הערוך שרי מדאורייתא בלא ניחא ליה אלא דס"ל דמדרבנן מיהא אסור, וקשה היכן מצאו איסור דרבנן בזה, ואפשר דראיתם היא ממפיס מורסא שהביאו בתוס'.

(ט) במ"ש תוס' בשני תינוקות ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת, דפטור מטעם דלא

הוי מלאכת מחשבת, הקשה בתוס' הגרעק"א פי"ט דשבת דזה הוי מתעסק בהיתר דפטור בכל האיסורין, וכבר קדמוהו בקושיא זאת בשיטה מקובצת כריתות י"ט וז"ל: וי"ל דהך דתינוקות הוי כמו מתכוין לאיסור שהוא מתכוין למלאכה גמורה לעשות חבורה וכו' אלא דרחמנא שריא ואין זה היתר גמור וכו' עכ"ל. וביאור הדבר דפטורא דמתעסק אינו מפני שסבור שהוא היתר דא"כ בסבור בשבת שהוא יום חול ודאי מתכוין להיתר ומ"מ חייב חטאת, אלא כללא דמתעסק שסבור לעשות מעשה אחרת, כגון בסבור תלוש ונמצא מחובר, שלא היתה כונתו לתלוש מהמחובר אלא לחתיכת תלוש דהיא מעשה אחרת לגמרי, אבל בשני תינוקות עשה את המעשה שנתכוין לה, אלא שהיה סבור שהיא היתר ונמצאת אסורה, ולפי"ז אינו מדוקדק לשון הש"מ, ואין זה היתר גמור" דאפילו היה היתר גמור לא מיקרי מתעסק כמו בסבור שהוא יום חול.

(כ) דף ז'. מ"ש בתוס' דעירובי תחומין אינו ענין להוצאה, והיינו דאפילו נימא דהוצאה מותרת ביו"ט מ"מ אפשר דאיסור תחומין נוהג ביו"ט, ובשו"ת הרמב"ם כתב דאפילו בתחומין די"ב מיל דהן דאורייתא, מ"מ בכרמלית כיון דאין בהן איסור תחומין דאורייתא א"א שיהא בהן איסור תחומין דאורייתא, אלא דבדבריו שם מבואר טעמו, דכמו דאין בהן איסור הוצאה משום דאין דומין לדגלי מדבר ה"ב אין בהן איסור תחומין מה"ט גופא שאין דומין למתנה ישראל, אבל לענין יו"ט אפשר דאינו חולק על דעת תוס' דאין שני איסורין אלו תלויין זב"ז.

(כא) דף ט'. כתב בשיטה בשם הרשב"א בסוגיא דפתח פתוח דמשו"ה נאמנת לומר לא נבעלתי ברצון אלא באונס, משום דהוי כחתיכה ספק חלב ספק שומן דע"א נאמן ואף דמעידה על עצמה, הא קתני בברייתא זו עדות שהאשה עצמה כשרה לה, והא דסוטה לא מהימנא לומר לא נבעלתי, דהתם רגלים לדבר שזינתה, והא דילפינן כל ס"ט ברה"י מסוטה אף דליכא רגלים לדבר, משום דהתם ליכא עד המעיד שלא נטמא עכ"ד, ומבואר מדבריו דע"א נאמן בס"ט ברה"י לומר לא נטמא כיון דליכא רגלים לדבר, ובש"ש

לומר מתוך, דהיכן הותרה לנזרך, הא בתצואה ופירות באמת דישה אסור ביום טוב, ובשחיטה דעלמא לא הוי מפרק, דהא הוי מלאכה שאינה זריכה לגופה, כיון דלא זריך לזד, ובשלמי נדבה באמת אסור מקרא דלכס ולא לגובה, אלא ע"כ מוכח כשיטת חוס' דלרבנן דר"י גם אדם ובהמה לא הוי גדולי קרקע, ואם כן ממנ"פ לרבנן דר"י לית ביה משום מפרק, ולר"י דיש דישה שלא בגדולי קרקע הא סבירא ליה דמלאכה שאינה זריכה לגופה חייב, ובכל שומט יש בו משום מפרק והוי הותרה לנזרך בשחיטה דעלמא.

אך להרמב"ם לשיטתיה דס"ל פרק א' מהלכות יום טוב [הלכה ה' ו' ועי' מ"מ סס] דהירושלמי [ב"ב פ"א ה"ג] הני"ל אסמכתא דעלמא ומדרבנן אסרו קזירה ודישה ביום טוב, א"כ שפיר י"ל דלרבנן דר"י גם אדם ובהמה הוי גדולי קרקע, ומ"מ שפיר קאמר הש"ס דלביח הלל י"ל מהוך שהותרה היינו דמלאכה מפרק הותרה בתצואה, ומלאכה נטילת נשמה הותרה בשחיטה דעלמא וק"ל.

אך מזה יסתעף לנו קושיא גדולה לשיטת חוס' שבת דף ע"ג ע"ב הני"ל דגם לר"י לא הוי דישה אלא זריך לה, א"כ באמת תיקשי אמאי קאמר הש"ס דא"ל מני ביח שמאי היא, דלמא הברייתא כר"י דיש דישה שלא בגדולי קרקע, ומ"מ בשחיטה דעלמא לא הוי מפרק כיון דאינו זריך להדס, משא"כ בעולת נדבה דזריך לה לנזרוק הדס (וכו') ל"ש מתוך דהא לא הותרה לנזרך, ואולי י"ל דחוס' בשנת ס"ל כשיטת הרמב"ם וסייעתו דהירושלמי הני"ל אסמכתא דעלמא היא, והחוס' בבי"ב דנראה מדנריהס דמדינא אסורה, אפשר דלא ס"ל כדנריהס בשנת, אלא דבכל ענין הוי מפרק לר"י, וביחתי י"ל דחוס' לשיטתייהו דפסקו בחולין דף ק"ט דדס שבשלו לא הוי רק מדרבנן, א"כ י"ל לר"י הותרה לנזרך בשחיטה דעלמא היכי [דמכורין] זה דמקבל הדס לבשלו ולאכלו, ואף דלשטתם בשנת אין הכרח לומר [א"ה כמ"ש לעיל בד"ה וזהכרח ז"ל] דלא ילפינן מפרק מבהמה מההיא דלישה ואילך דהא בשחיטה דעלמא ליכא מפרק כיון דל"ז לה, [א"ה פי' וא"כ י"ל דבשומט זריך לזד באמת אסור דמלישה ואילך. ולא נימא דלעיל דגוה"כ מלישה ואילך רק בתצואה ופירות] מ"מ י"ל דהכי הוא כמ"ל לשיטתם בכתובות, ואין כאן מקום להאריך יותר.

מתיב רב חסדא חינוקת שלא הגיע זמנה לראות וכו'.

מחוס' למשניות ברכות אופיות י"ז י"ח

[כ' התיו"ע מדלגא חני מליה הראשון עד וכו' י"ל דלומר דנלילות דוקא פטור אבל בימים חייב דשראל קדושים הן ומסמ דעתו מינה ואין כאן טרדא וכסברת הר"ר מנוח שכתב בשמו בכ"מ (פ"ד מהל' ק"ט)] לא מלאחתי שם בכ"מ אלא בז"י סימן ע' איתא וכתב הר"ר מנוח בשם הראב"ד דהא דפטור כונס את הבתולה דוקא בלילות שהוא מחייב עמה אבל אם היתה נדה או חולה כו' חייב אבל הטור כ' דפטור גם בימים. ונראה דמ"מ

מבאר דלא ס"ל כן דאף בהולך לאיצוד יש בו משום דישה, אלא דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה ולר' יהודה לכאורה חייב, ואפשר לומר כיון דחוס' שם סבירא ליה דפסיק רישא דלא ניחא ליה אף בשאר אסורי תורה הוי רק דרבנן כדמוכח מההיא דמולפין יין ע"ש, א"כ ע"כ דעדיף יותר מן מלאכה שאינה זריכה לגופיה דחייב בשאר אסורים, והיינו דכל דלא ניחא ליה אף דהוי פסיק רישא הוי בכלל אינו מתכוין, ומה דכת' שם דלכתחילה אסור לר' שמעון כמו במלאכה שאינה זריכה לגופה, היינו ע"כ כמו דאסרו חו"ל במלאכה שאינה זריכה לגופה הכי נמי (אמרו) [אסרו] בפסיק רישא דלא ניחא ליה, אבל לא דהוי ממש מלאכה שאינה זריכה לגופה, ואף דדוחק לפרש כן, מ"מ מוכרח הוא כיון דבשאר אסורים אינו מדאורייתא, ואם כן י"ל דחוס' בכתובות אונא כשיטת דנריהס ביומא דף ל"ד ובשנת דף ע"א ע"ב דלר"י בשנת דבר שאינו מתכוין אסור רק דרבנן, וכן מלאחי גרש"י דף קכ"א ע"ב ד"ה לפי תומו עיין שם, אם כן יש לומר דהכי נמי פסיק רישא דלא ניחא ליה אינו חייב מן התורה בשנת לר' יהודה, דכל מה דלר' שמעון אינו חייב בשאר אסורים הכי נמי לר' יהודה בשנת, וכיון דרק דרבנן הוא, הם אמרו והם אמרו להקל בשחיטה ביום טוב, והחוס' בשנת דף ג' ע"א ד"ה ה"ז נחש וכו' ובדף ע"ה ע"א ד"ה עפי ניחא ליה וכו' דנ"ל דמוכח מדנריהס דסבירא להו דפסיק רישא דלא ניחא ליה הוי ממש בכלל מלאכה שאינה זריכה לגופה ובשאר אסורים חייב, וה"נ לר' יהודה בשנת, ס"ל באמת כשיטתם בשנת דף ע"ג ע"ב הני"ל דמלאכה מפרק גם לר' יהודה לא הוי אלא זריך לה ודו"ק.

(ובדברי חוס' כתובות הני"ל תמוה לי במה דכ' ואומר ר"י דמצינו לומר דדוקא כבשים דהוי הנסחטים אוכלא דאפרת כדאמרינן דאפילו למימיהס פטור אבל אסור, ותמנהי דמה הועילו בך, דמ"מ תיקשי לר' יוחנן דאמר בשנת למימיהן חייב חטאת, ואעפ"כ סבר דלגופס מותר לכתחילה וללע"ג, ואולי י"ל דכונת חוס' רק בדך הוכחה כדאמרינן דאפילו למימיהס פטור, היינו דהרי חזינן דלרב למימיהס פטור וע"כ הטעם דהנסחט אוכלא דאפרת, וא"כ י"ל דעד כאן לא פליג ר"י אלא בסיחט למימיהס דבזה שם משקים עליו. אבל לגופה גם ר"י ס"ל דהנסחט הוא אוכלא דאפרת ואין כאן סחיטה כלל.)
אמנם באמת מסוגיא דכרימות (כ' ע"ב) נתכוין לכבות עליונות. מבואר להדיא דס"ל לר"י דאפילו לא ניחא ליה חייב בשנת.

ובהכרח ז"ל כיון דבאמת כל מלאכה אוכל נפש הותרה ביום טוב, ורק דגזירת הכתוב הוא מלישה ואילך, משום הכי אמרינן דהוא רק כעין שחידש הכתוב בתצואה ופירות אבל לא בדברים אחרים.

אולם לפ"ו יקשה בסוגיא דבי"ב השומט עולת נדבה ביום טוב לוקה, דאמר לך מני ביח שמאי היא, דאלו בית הלל הא אמרי מתוך וכו', דלמא הא דלוקה היינו משום מפרק דהוי מלאכה שזריכה לגופה דהא זריך לנזרוק הדס, ובה ל"ש

דרף

אם פסיק רישא דלא ניחא ליה אסור או מותר

מראי מקומות

א. שו"ע או"ח סי' שכ סעי' יח	ו. משנ"ב שם ס"ק נא
ב. ביאור הלכה שם ד"ה דלא	ז. שער הציון שם ס"ק מג
ג. ביאור הלכה שם ד"ה טוב	ח. שולחן שלמה סי' שכה הע' ה
ד. משנ"ב שם ס"ק נג	ט. שמירת שבת כהלכתה פ"י הע' מ
ה. שו"ע או"ח סי' רנג סוף סעי' א	י. שולחן שלמה, רפואה ח"ב, ענין חבישה

תמצית הענין

בתוס' בסוגיין האריכו הרבה במה שנחלקו הערוך והר"י, אם לפי שיטת ר"ש פסיק רישא דלא ניח"ל אסור או מותר. **ובשו"ע** הביא שתי הדיעות, ומשמע מדבריו שאין להקל בזה למעשה בלא צירופים אחרים. וכן דייק **הביה"ל**. עוד כתב **הביה"ל**, ד'לא ניחא ליה' אינו רוצה לומר שרצונו הוא שלא תיעשה המלאכה, אלא די בזה שאין לו שום היזה מהמלאכה.

המשנ"ב נקט, שגם לפי הר"י פס"ר דלא ניח"ל אסור רק מדרבנן, ולכן יש מקום לצרף פס"ר דלא ניח"ל כסניף להקל באופנים מסויימים. [אך כל זה דוקא בשבת, משום דפס"ר דלא ניח"ל לא מיחשב מלאכת מחשבת, אבל לגבי שאר איסורים דלא בעינן מלאכת מחשבת, אסור מדאורייתא]. ועפ"י התיר המשנ"ב לגבי קדירה המסובבת בגחלים, להסירו ע"י נכרי, דהוא שבות דשבות [ב' דרבנן], דהיינו אמירה לעכו"ם ופס"ר דלא ניח"ל, ושבות דשבות מותר במקום מצוה.

עוד הקיל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל לגבי מי ששכח לסגור אור המקרר קודם שבת, ויש בתוכו מאכלי שבת, דמותר לפתחו ע"י נכרי, דהוא שבות דשבות במקום מצוה, וכנ"ל. **ובשמירת שבת כהלכתה** הביא שהגרש"ז שמסתפק אם אפשר להקל במקום הדחק, כגון שצריך המאכלים ואין שם נכרי, לפתחו ע"י ישראל אם יעצום עיניו ולא יהנה מהאור, דנחשב פס"ר דלא ניח"ל. עוד התיר הגרש"ז להסיר אספלנית בשבת אע"פ שבודאי יתלוש שער, כיון שהוא פס"ר דלא ניח"ל וגם תלישה כלאחר יד.

הלכות הדף

הלכות שבת סימן שכ

באר הגויה קמו.

א טור בשמו. ב שם. ג שבת מח בעקרא דבי ריש גלותא וקפויש רש"י וכן קמב הרמב"ם בפקד. כב. ד שם קמו. ה שם קמג במשנה. (* פירוש הנקב ששכבו הכרוא). ו טור בשם הערוך וכן הסכים רבנו יצחק בנולק ד אהא ושבתי קיה. ז תוספות קמג וראש"ש שם והמרכיב בפקד. ח דשבת בשם ר"י וסמ"ג והתורמות.

יד. *הר"מ מרוטנבורג (מ) מתיר להטיל מי רגלים בשלג, כוהרא"ש (מא) היה "נזהר: מו. יאסור לפרס סודר על פי החכית ולתן על גביו הפלי שדולים בו שמא יבא (מב) לידי סחיטה, אבל בגד העשוי לפרס עליו מתר, שאינו חושש עליו (מג) לטחטו: מז. יאסור (מח) להדק מוכין בפי פה שיש בו משקין, משום "סחיטה: יז. (מח) לטחטו: יח. חכית שפקקו בפקק של פשתן (מט) לטחטו *נקב שפדפנה בית אחיזה, גזרה (מה) שמא "סחטו: יט. חכית שפקקו בפקק של פשתן (מט) לטחטו *נקב שפדפנה שמוציאין בו הין, (נ) ייש מי שמתיר (נא) אף על פי שאי אפשר שלא יסחט, והוא שלא יהא תחתיו (נב) בלי, דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הוי פסיק רישא (פרוש), אסור נמשך בהכרת מדבר מה, כמו המנת הנמשך בהכרת המתות הראש) (נ"ט) דלא יניחא לה ומת, ויחלקו עליו ואמרו, דאף על גב דלא

באר היטב

הנזכר בסימן שכא ט"ז: יז. נזהר. כי על ידי השתן ודאי נמוח, טור. ולא דמי לטחטו ט דשרי לתוך המים, דהכא איהו קא עביד מעשה. וצ"ט: יט. סחיטה. פרוש, דכשמדק והוא לח הוא נסחט, ר"ן מגן אברהם: יט. יסחט. צריך עיון, כיון דספוג

עשוי לך לית לן למגור שמא יסחט, כמו שכתוב סעיף טו וסימן שא סעיף מח. ונראה לי דנקא בספוג אי אפשר לקנות בלא סחיטה, מה שאין כן באולנטית בסימן שא סעיף מח, מגן אברהם, עין שם. ויבספר אליה רבה מלשכ הקניא, עין שם:

באר הגויה

מז (ט"ו) להדק מוכין. עין משנה ברוך דמגרי שהם לחיו, כן משמע במגן אברהם וכן מצאתי בפרוש רבנו חננאל שבדינו. ולפי זה לכאורה דאפלו אם אין בפי הפך כלום נמי אסור, ומה שכתב השלחן ערוך שיש בו משקין, משום דסתמא דמלתא אז המוכין כבר נתלחלו על ידי זה, ואין הכי נמי דאם הם יבשין עדין מתר, כנ"ל:

משנה ברוכה

יד (מ) מתיר להטיל. דמאי דרודוס שלג ברגליו: (מא) היה נזהר. שעל ידי השתן ודאי נמוח. ולא דמי לטחטו ט דשרי לתן שלג לתוך הכוס אף על פי שנמוח, דהכא כיון דעביד מעשה גרע טפי. ועין בט"ז שפסק להקל, וכן האליה רבה כתב להקל, אם לא שאפשר בלא טרח טוב לזהר: מו (מב) לידי סחיטה. שישחט הסודר מן המים שנבלעו בו על ידי הפלי, "וסחט בגד חייב משום מלבן. ומגרי שהיתה אז החכית ריקנית, "דאי לאו הכי פריסת סודר בעצמה אסור משום חשש סחיטה, אפלו אם לא יניח כלי לח על גבה: (מג) לטחטו. שהרי לך עשוי, ואינו מקפיד עליו אם הוא שרוי במים. ומגרי בענין דאין בו משום חשש אהל. ועין לעיל בסימן שטו סעיף יג ובמשנה ברוכה שם: מז (מד) להדק. ומגרי "כשהם לחין מן המשקין שבתוך הפלי, ואפלו "הם עשוין לך נמי אסור, משום דבהדיק המוכין וכל דבר רח, כגון צמר גפן ומטלית וכיוצא בהן בתוך פי הפך בא לידי סחיטה, שהיא תולדת לבון וכנ"ל, "ואפלו להסוברים דבשאר משקין חוץ ממים אין בו משום מלבן, מכל מקום אסור, שיוצא המשקה הבלוע בו ונפול לתוך הפך והוי בכלל דישה כמו סחט זיתים וענבים, ואף שאינו מתכוון לזה, "מכל מקום פסיק רישא הוא: יז (מה) ספוג. הוא כמין צמר נעשה לחוף הים, או כפרוש הערוך וכלקמה, ובטבעו ששואב המים והמשקין לתוכו: (מו) אין מקנחין בו. את השבלא ואת הקערה: (מז) אלא אם כן וכו'. רש"י והרמב"ם פרוש, דכשיש לו עור בית אחיזה שאיחזו בו אפשר לקנח בלי סחיטה, אבל הראב"ד כתב דאף על פי כן אי אפשר לו לקנח בלי סחיטה, אלא דמכל מקום שרי, דכיון שיש לו בית אחיזה הוי לה כצלוחית מלאה מים שמריק ממנה מים: (מח) שמא יסחט. כתב בבאור הגר"א שטעות סופר הוא וצריך לומר משום סחיטה, דהא אמרינן בגמרא דפסיק רישא הוא, משום דאי אפשר שלא יסחט כשאחזו באצבעותיו בלי עור בית אחיזה, וכן כתב המגן אברהם: יח (מט) לטחטו *נקב שפדפנה. הינו, שפוכין סביבות הפךא חתיכת בגד או נערת של פשתן ופוקקים בה הנקב שפדפן החכית: (נ) יש מי שמתיר. "להסיר אותה בשבת או להחזירה: (נא) אף על פי וכו'. שעל ידי סחימת הפךא בהנזק או הסרתו נסחט משקה הבלוע בהנערת: (נב) בלי. דממילא היין הנסחט הולך לאבוד כיון שהנקב ברוך החכית בצדה, אבל אם היה תחתיו כלי שנוסף בה טפת הנטיפה, "וכן אם היה הפקיקה בסחימת הנקב שלמעלה,

יז (ט"ו) ספוג וכו'. ואם הוא ספוג יבש, עין באליה רבה ובספר תוספות שבת שפדפדון להחמיר משום דלא פלוג, וברש"י קמ"ג דבור המתחיל נטל לכאורה לא משמע כן, וצריך עיון לדיוא:

יח (ט"ו) יש מי שמתיר. באור הענין בקצרה, כי ידוע דעת רבנו תם וסיעתו דיש שני עניני סחיטה, הינו, סחיטה ממים אסורו משום לבון ולא משום דש, כי המים הולכים לאבוד ולא דמי לדש, ובשאר משקין הוא ההפוך, משום לבון אין כס דאין מלבנים כס, אלא אסורא הוא משום דש דמאי דסוחט זיתים וענבים, אך דוקא כשצריך למשקין הנסחט דמאי דדישה, ועל כן הכא בענין זה דהחכית הוא של יין, אסורו הוא רק משום דש, וממילא כשהמשקה הנסחט הולך לאבוד אין זה בכלל דישה. וזה הוא דעת הרבה מהראשונים והרשב"א ורבי"ש והב"מ המידו, אך דעת הר"י ועוד כמה בסיעתו דמכל מקום אסור מדרבנן. וכל זה הנה שיהא אם היה מכוון לסחט, אבל באמת אין מכוון לסחט והוא רק פסיק רישא, ולא יניחא לה בההיא סחיטה כי הולך לאבוד, מן התורה בודאי אינו חייב בכל עניני שבת בפסיק רישא דלא יניחא לה כדאמרנן שבת קג, ונחלק הערוך עם יתר הפוסקים לענין אסור דרבנן, דלהערוך שרי לגמרי בפסיק דלא יניחא לה ולשאר פוסקים אסור. והנה מדברי השלחן ערוך נראה דמפסיק ליתר הפוסקים דפסיק רישא דלא יניחא לה הוא אסור מדרבנן, ומכל מקום סיס בסוף הסעיף, טוב להנהיגם וכו', והינחם על דעתם להקל בענין זה משום דהבונא ארבה, עין שם, כן כתב הט"ו, והמגן אברהם כתב, משום דבענינו הלא יש עור קלא מה שהמשקה הולך לאבוד, ולא דמי לדש, וכנ"ל. ידע, שכל דברי הסעיף הנה הוא רק להפוסקים דשאר משקים אין מלבנים, אבל להפוסקים דאין חלוק בין מים לשאר משקין, ובפרט יין, דסברת הר"ן דדומה למים לענין כביסה, וכמו שכתב הבית יוסף ונענין בט"ז שמפסיק להר"ן ביין לבון, יהיה מן התורה אסור סחימת המסוכרין משום אסור לבון שמתלבנת המסוכרין על ידי זה ומה שכתב הר"ן דאין דרך לבון במסוכרין על ידי זה, שארי הראשונים לא הזכירו סברא זו, רק שכתבו משום דאין לבון בשאר משקין, עין בספר התרוקח, ואין חלוק בין אם המשקה הנסחט הולך לאבוד או לא, ואין שיהא זה הענין כלל לפסיק רישא דלא יניחא לה, דנה הוא רק אם נאמר דחייבו משום דישה. ומה שכתב המגן אברהם בסעיף קטן כא דחייבא ליכא לכלי עלמא, הינו, בפסיק רישא דלא יניחא לה, אבל בענין זה גופא הוא כמו שכתבנו:

(ט"ו) דלא יניחא לה. הנה בענינו לא יניחא לה כלל בהסחיטה, ואדרבה היה יוצא שלא יסחט כי הולך לאבוד, אבל באמת אפלו רק היכא שאין

שער היינו

מז מוד. ומכ"ם: מה. חידושי ר' עקיבא איגו בשם הרמב"ם: מז מו. עין באור הלכה (אות טו): מז. כן משמע מהרמב"ם פרק כב מהלכות שבת הלכה טו שאינו מחלק בזה כמו שחמלק אחר כך שם, עין שם, וכן מוכח מהשלחן ערוך: מח. מרדכי: מט. גם זה שם, וכן כתב המגן אברהם לעיל בסימן שכ סעיף קטן כו, ואף בהגמרא קמא איתא דלמא אתי לירי

ח בית יוסף ממשמעות דברי הכל בו.

ניחא לה, כיון דפסיק רישא הוא, יאסור. והעולם נוהגים התר בדבר, ויוש ללמד עליהם זכות, דכיון שהפרזא ארבה חוץ לנערת ואין יד מגעת לנערת, מתר, מידי דהוי אספוג (פרש הערוך, ספוג הוא על ראש דג אחד גדול שבמים, ובשעה שמרים ראשו להסתפל בעולם יורד אותו הספוג על עיניו ואינו רואה כלום, ולולי זה לא היתה ספינה נצלת מפניו) וליפשי לו בית אחיזה. ולפי שאין טענה זו חזקה (נה) ויש לגמגם בה, [*] טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת⁶² החכית בשעה שפוקקים הנקב (ועין לעיל

באר היטב

מכבס כמו מים אבל אין אדם אינו מכבס ארובה מאדים הנגר, ועוד יש בחיטה משום תולדה דדש ומפרק, ואין אסור אלא בניחא לה במאי דנפק מנה כמו כדש ומפרק, אלא לפי דעה האחרונה דכאן, אסור על כל פנים מדרבנן אפלו בלא ניחא לה. ומשום הכי אם נשפך שכר או שאר משקים שאינם מלבנים על המפה שעל השלחן והוא רוצה לנקותו, על כל פנים לא ישאב משם תוך כף אחת ולשפך לחוץ, דאף על גב דישליכנה לאבוד מכל מקום כן בשעה שהוא שואב תוך הכף עושה אסור גמור והוא תולדה דמפרק וכן הכל מודים לאסור, ולא יועיל מה שישפך אחר כך הפך לחוץ דנהו מענות לא יוכל לתקן, אלא בסכין יש התר לדחות מעל המפה ולגרר על ידו המשקה שנשפך על המפה ויזוב לאבוד, רק שלא יגרר בכח דאם לא כן עביר אסור דרבנן על כל פנים לדעה האחרונה וצריך לזהר מה שיוכל להזהר, אבל אם מים או יין לבן נשפך על המפה אסור לגרר אפלו בסכין דהוי מכבס, עד כאן לשון הט"ז:

כ. אסור. אבל חיובא ליכא לכלי עלמא. כתב הרא"ש פרק יד דשבת, דאפלו לערוך דכבירא לה דפסיק רישא דלא ניחא לה מתר, מכל מקום בשאר אסורים מודה דאסור, עין מגן אברהם, ועין בכרפת הנכח: **כא.** החכית. ואפלו למאן דאמר פסיק רישא דלא ניחא לה אסור. מכל מקום הכא שרי משום דסוחט משקין תולדה דדש הוא ואינה אסורה אלא כשהמשקין היוצאין אינן הולכים לאבוד, פוסקים. וכתב הט"ז ומכל מקום צריך שיהא גם כן ברזא ארבה שיהיה תרתי לטיבותא, אלא דמכל מקום אנו רואים מנהגנו כדעה קמיתא שסוחטין רק שלאטו"ן בשבת ועל כרחק משום דהולך לאבוד מה שנסחט. ה"ן ושאר פוסקים בארו דיש שני מיני סחיטה, האחד הוא משום דהוי תולדה דמכבס דהינו מלבן, ומשום הכי אין אסור אלא במים אבל לא בשאר משקין, ולענין הלכה פסקו הטור ושלחן ערוך בסיומן שיט, דיון הוה כשאר משקין, אלא דכאן כתב בית יוסף בשם הר"ן דיון מלבן, ונראה לי לחלק דבין לבן

משנה ברורה

שהיין הנסחט יורד לתוך החכית, בכל זה⁶³ הוא אסור דאורייתא להדק או להסיר הפקיקה גם לשיטה זו: **(ג) דפסיק רישא הוא אסור.** מדרבנן, **אבל חיובא ליכא בפסיק רישא דלא ניחא לה לכלי עלמא.**

וכל זה הוא לענין שבת, דבעינן שיהא מלאכת מחשבת, אבל לענין שארי אסורי תורה, דעת הרא"ש דפסיק רישא דלא ניחא לה לכלי עלמא אסור.⁶⁴ ואסורו הוא מן התורה: **(נד) בדבר.** הינו שמפריזין

על המדה יותר מדעה הראשונה ומקלין אפלו ביש כלי תחמיה: **(נה) ויש לגמגם בה.** דשאני בית אחיזה של ספוג דמהני, דאין שם אלא קניח בעלמא, מה שאין כן כן שמהדקין הברזא בחזק תוך הנקב, יש שם ודאי סחיטה, על כן ראוי לנהג שלא יניח כלי תחמיה, וילך הנסחט לאבוד, ויסמך על דעה הראשונה דהכא, **ומכל מקום צריך שיהיה גם כן ברזא ארבה,** ⁶⁵ שיהיה תרתי לטיבותא, עד כאן לשון הט"ז, וכן כתבו האלה רבה ומאמר מרדכי. ודע, דכל

הסעף הזה הוא בחכית של יין, כמו שהזכיר השלחן ערוך בראש הסעף והוא הדין שאר משקין, אבל לא במים, וטעם הדבר, דבכל משקין חוץ ממים, דעת כמה ראשונים דאין בהם משום לבון, ואסור סחיטתו הוא רק משום מפרק, כמו סוחט זיתים וענבים, ולכן בעינן מן התורה לכלי עלמא שיהא צריך למשקין היוצאין

דמא דמפרק. ורק מדרבנן סביךא להו לדעה אחרונה דאסור. וכמו שכתבתי בבאור הלכה (אות כ), אבל בחכית של מים אסור סחיטתו הוא משום לבון הפקיקה, דסוחט הוא תולדה דמלבן, ואסור בכל גונו. ודעת הט"ז, דיון לבן דומה למים לענין כבוס, ולדבריו השלחן

ערוך לא אירי כאן כי אם ביין אדם שאינו מלבן ואסורו הוא רק משום מפרק, ולכך בעינן שיהא ניחא לה במאי דנפק בסחיטתו. אם נשפך שכר ושאר משקה על המפה שעל השלחן והוא רוצה לגרר

אותם בכף או בסכין כדי לנקות המפה, ⁶⁶ יזהר שלא יגררם בכח כדי שלא יבא לידי סחיטה, ורק יסיר את המשקה הצף מלמעלה נאם המשקים צבועים, ⁶⁷ יזהר שלא יצטבע שאר מקומות המפה על ידי גרירתו, כבסעף כו, וכל שכן אם נשפך מים על המפה, בודאי יזהר מאד בזה,

שער הציור

שבאר בספר שלחן עצי שטים ובספר מאמר מרדכי: **נז.** השמטתי סוף דברי הט"ז דמיתו ראיה שמהגנו כדעת הערוך מדסוחטין רק שלאטו"ן, שכבר השיגו על דאיתו בחיובי ר' עקיבא איגו ושאר הרבה אחרונים: **נח.** עין בבאור הלכה (אות כ) שבארתי שם הכל היטב בענות ה': **נט.** פרי מגדים:

באור הלכה

נהנה כלל בהפעלה שנעשה על ידו ואין לו שום נפקא מנה בזה, נקרא גם כן פסיק רישא דלא ניחא לה כיון דהוא אין מכוון להפעלה, כן הוכיחו התוספות בשבת עה דבור המתחיל טפי מהא דשבת קג בגמרא דקעביד בארעא דחברה:

ט"ז טוב להנהיגם וכו'. הינו, בצורה הסבא דברזא ארבה, וכמו שכתבתי במשנה ברורה, דאי לא הכי הכרעת השלחן ערוך בריש הסעף דלא כהערוך. **כתב הט"ז,** אם נשפך שכר או שארי משקים שאינם מלבנים על המפה שעל השלחן והוא רוצה לנקותו, על כל פנים לא ישאב משם תוך כף אחד ולשפך לחוץ, דאף על גב דישליכנה לאבוד. מכל מקום כן בשעה שהוא שואב תוך הכף

עושה אסור גמור והוי תולדה דמפרק ורוצה לומר, דיש בזה אסור תורה, וכן הכל מודים לאסור, ולא יועיל מה שישפך אחר כך הפך לחוץ, דהו מענות לא יוכל לתקן, אלא בסכין יש התר לדחות מעל המפה ולגרר על ידו המשקה שנשפך על המפה ויזוב לאבוד, וטוב ובש"ו שלפנינו איתא רק, ומפני זה תמה עליו באלה רבה, דכאפן זה שאינו נוטל בכח רק שואב המשקה העומד וצף מלמעלה, גם בכף אין בו אסור, אבל ראיתי בספר תוספות שבת ובספר שלחן עצי שטים שהעתיקו דברי הט"ז, משמע דצריך לומר וטוב,

והני דמדינא דעת הט"ז בסכין להקל אפלו כשגורר בכח, דסובר דהמנהג כהערוך, וכאפן זה אסור בכף שלא יגרר בכח, דאם לא כן עבד אסור דרבנן על כל פנים לדעה אחרונה, וצריך להזהר מה שיוכל להזהר, עד כאן לשון הט"ז. ואלה רבה חולק עליו וסובר דאין חלוק בין כף לסכין, דגם בכף אפלו כשנוטל בכח אין בו אסור תורה, כיון שדעתו להשליכה לחוץ ואין סוחט בשביל המשקה, על כן אין בו אלא אסור דרבנן לדעה אחרונה כמו בגורר בסכין. וכן משמע בפרי מגדים דאין בו אסור תורה, אמנם לכתחלה בודאי יש לזהר מאד שלא לגרר בכח אפלו בסכין, וכל שכן

בכף, דהא אנו פוסקים כדעה אחרונה, אלא יסיר המשקה הצף מלמעלה שלא בדחק, ובאפן זה אפלו בכף שרי לכלי עלמא. **עוד** כתב הט"ז, דאם מים או יין לבן נשפך על המפה אסור לגרר אפלו בסכין דהוי מכבס, וכנתו לשגוררו בכח, דאז בודאי בא לידי סחיטת המפה והוא תולדה דמכבס, ויש בזה אסור תורה משום לבון המפה וכן משמע בספר תוספות שבת ובספר שלחן עצי שטים בבאור דברי

הט"ז. ובפרי מגדים מסתפק בכונת הט"ז, דאפשר דסביךא לה דבמים אף שאין בכח אסור לגרר, דבעת הגרירה שרוצה לשפכו לארץ נתלחלח במפה המקום שהיה

הוא משום לבון המפה וכן משמע בספר תוספות שבת ובספר שלחן עצי שטים בבאור דברי הט"ז. ובפרי מגדים מסתפק בכונת הט"ז, דאפשר דסביךא לה דבמים אף שאין בכח אסור לגרר, דבעת הגרירה שרוצה לשפכו לארץ נתלחלח במפה המקום שהיה

הוא משום לבון המפה וכן משמע בספר תוספות שבת ובספר שלחן עצי שטים בבאור דברי הט"ז. ובפרי מגדים מסתפק בכונת הט"ז, דאפשר דסביךא לה דבמים אף שאין בכח אסור לגרר, דבעת הגרירה שרוצה לשפכו לארץ נתלחלח במפה המקום שהיה

הוא משום לבון המפה וכן משמע בספר תוספות שבת ובספר שלחן עצי שטים בבאור דברי הט"ז. ובפרי מגדים מסתפק בכונת הט"ז, דאפשר דסביךא לה דבמים אף שאין בכח אסור לגרר, דבעת הגרירה שרוצה לשפכו לארץ נתלחלח במפה המקום שהיה

הוא משום לבון המפה וכן משמע בספר תוספות שבת ובספר שלחן עצי שטים בבאור דברי הט"ז. ובפרי מגדים מסתפק בכונת הט"ז, דאפשר דסביךא לה דבמים אף שאין בכח אסור לגרר, דבעת הגרירה שרוצה לשפכו לארץ נתלחלח במפה המקום שהיה

הוא משום לבון המפה וכן משמע בספר תוספות שבת ובספר שלחן עצי שטים בבאור דברי הט"ז. ובפרי מגדים מסתפק בכונת הט"ז, דאפשר דסביךא לה דבמים אף שאין בכח אסור לגרר, דבעת הגרירה שרוצה לשפכו לארץ נתלחלח במפה המקום שהיה

הלכות הדף

באר הגולה כא :

הלכות שבת סימן רנג

י וְשֶׁהָהָה (הגהות אשרי). ^(טו*) (ד) וְאִם הִתְזַוְרוּ יִשְׂרָאֵל, דִּינוֹ עֵבֶר וְשֶׁהָה (הגהות מרדכי), ^(טו) וְאִם מִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ, מִתָּר, שֶׁהָרִי לֹא נִהְיָה מִן הָאֶסוּר (בית יוסף, ועיין לקמן ריש סימן רנו). ^(טז) וְיִוֵּשׁ אֲוֹמְרִים, שֶׁכָּל שְׁנֵת־בִּשְׁל (טז) כְּמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָאִי (פרוש, שם אדם שֶׁהָיָה אוֹכֵל מֵאֲכָלוֹ שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכוֹ), אוֹ שְׁנֵת־בִּשְׁל כָּל צָרְכוֹ, אוֹ מִצְטַמֵּק וְיִפְהָ לוֹ, מִתָּר לְהִשְׁתַּחֲוֹתוֹ עַל גְּבֵי פִירָה, הַגָּה (טז) אוֹ אֶפְלוֹ (טז) עַל גְּבֵי תַנּוּר (המגיד פרק ג והגהות מרדכי ומיימוני פרק ג וריש פרק כירה ובית יוסף) אֶפְלוֹ הֵסֵק בְּגַפְתָּ וְעֵצִים, וְאֶפְלוֹ אֵינָה גְרוּפָה וְקִטּוּמָה, וְלֹא הִזְכְּרָה גְרוּפָה וְקִטּוּמָה וְהֵסֵק בְּקֶשׁ וְגִבְכָּא ^(טז*) אֶלֶּא כְּשֶׁהִתְחִיל לְהִתְבַּשֵּׁל (מא) וְלֹא הִגִּיעַ לְמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָאִי, וְכֵן לְעֵנִין אִם נָטַל הַקְדָּרָה מֵעֲלֵיהָ (מב) וְכֵן לְהִתְזַוְרוֹת עֲלֵיהָ בְּשֶׁבֶת. וְאִם שָׁכַח וְשֶׁהָה תְּבַשִּׁיל שֶׁהִתְחִיל לְהִתְבַּשֵּׁל (מג) וְלֹא הִגִּיעַ לְמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָאִי, (מד) אֶסוּר, וְאִין צְרִיף לומר אִם עֵבֶר וְשֶׁהָה. הַגָּה ^(טז*) וְנִהְיָה לְהַקֵּל פְּסָכָא הָאֲחֵרוּנָה. ^(טז) וְכָל זֶה בְּעֵנִין שֶׁהָיָה, שֶׁהַקְדָּרָה יוֹשְׁבֵת ^(טז*) (מה) עַל כֶּסֶף שֶׁל בְּרוֹזֶל אוֹ עַל גְּבֵי אֲבָנִים וְאֵינָה נֹגַעַת בְּגִחְלִים, אֲבָל (מו) הִטְמִנָּה עַל גְּבֵי גִחְלִים, לְדַבְרֵי הַכֹּל אֶסוּר. הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפְלוֹ אִם הַקְדָּרָה עֹמֶדֶת עַל גְּבֵי הָאֵשׁ מִמֶּשׁ, (מז) כֹּל זְמַן (מח) שֶׁהָיָה מְגַלָּה לְמַעְלָה לֹא מְקַרֵי הִטְמִנָּה (מט) וְשָׂרִי, וְכֵן הִמְנִיחַ, ^(טז*) וְכֵן שְׁנוֹהֵרִים לְנִתְקַן קֶצֶת קֹדֶם הַשְּׁבֵת מִן הָאֵשׁ כְּדֵי שִׁיכַל יִשְׂרָאֵל לְהִסְרֹו מִשָּׁם, וְאִם לֹא נִתְקַן מִן הָאֵשׁ וְנִמְצָאוּ עַל גְּבֵי הָאֵשׁ בְּשֶׁבֶת, (נ) יֵשׁ לְהִסְרֹו מִשָּׁם ^(טז) עַל יְדֵי אִינוֹ יְהוּדִי, וְאִם לִיכָּא אִינוֹ יְהוּדִי (נא) מִתָּר לְיִשְׂרָאֵל לְהִסְרֹו מִשָּׁם, וְיִזְהַר שִׁיקְחוּנוּ מִשָּׁם בְּנִתָּה וְלֹא יִנְעֲנַע הַגִּחְלִים.

באר היטב

דלאחרים שרי, מגן אברהם ויבספר אליה רבה אסור גם לאחרים מצטמק ויפה לו לדעה זו, עין שם: יא. על ידי אינו יהודי. בתשובת רמ"א סימן קב מתיר לפתח

משנה ברורה

אם מצטמק ויפה לו מתר, כיון שנתבשל כל צרכו ואין נהנה ממנו כל כך: (ד) וְאִם הִתְזַוְרוּ יִשְׂרָאֵל. בשבת, ^(טז) אֶפְלוֹ בְּשׂוּגָה דִּינוֹ עֵבֶר וְשֶׁהָה בְּמִזִּיד, וְאֶסוּר אִם מִצְטַמֵּק וְיִפְהָ לוֹ. וְהִטְעַם דְּמִחְמִרִין בְּחִזְרָה טְפִי מְבַשְׁהֵיהּ, מִשּׁוּם דְּקַעְבִּיד מַעֲשֵׂה. וְעֵינִן בְּמִגַּן אֲבָרְהָם שֶׁפָּסַק דְּלֵאֲחֵרִים שָׂרִי בְּזָה, מֵאֲחֵר שֶׁהָיָה מִבְּשֵׁל קֹדֶם כֵּן צָרְכוֹ וְהָיָה שׂוּגָה. וְדַע, דְּרִין זֶה הוּא אֶפְלוֹ לְשִׁיטַת הַרְמָ"א דְּפֹסֵק בְּסוּף הַסְּעִיף כְּהֵיטֵב אוֹמְרִים דְּבִשְׁהֵינָה מִתָּר כְּמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָאִי, הֵכָּא בְּחִזְרָה שׂוּיִם הֵם לְדִינָא, דְּהָא לְכָלִי עֲלָמָא בְּחִזְרָה אֶסוּר אֶפְלוֹ אִם נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכוֹ: ^(טז) וְאִם מִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ מִתָּר. רֹאצָה לומר, ^(טז) אֵף עַל גַּב דְּלִכְתַּחְלָה אֶסוּר בְּחִזְרָה אֶפְלוֹ אִם מִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ, בְּרִיעֵבֶד מִתָּר אֶפְלוֹ הִתְזַוְרוֹת בְּמִזִּיד, שֶׁהָרִי לֹא נִהְיָה כָּלִל: ^(טז) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל וְכוּ'. סְבִירָא לְהוֹ, דְּכִינֵן שְׁנֵת־בִּשְׁל שְׂרָאוֹי לֹאֲכָל עַל יְדֵי הַדַּחֵק, חוֹ לִיכָּא לְמַחֲשׁ שְׂמָא יַחְתָּה, דְּכִינֵן שְׂרָאוֹי לֹאֲכִילָה לְמָה יַחְתָּה בְּחִסָּה, וְלִכְךָ שָׂרִי אֶפְלוֹ בְּאֵינָה גְרוּפָה וְקִטּוּמָה, וְאִין צְרִיף לְזַהֵר אֶלֶּא כְּשֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ לְמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָאִי, אוֹ כְּשֶׁבָּא לְהִתְזַוְרוֹת בְּשֶׁבֶת ^(טז) דְּמִחְזִי כְּמִבְּשֵׁל אִם אֵינָה גְרוּפָה: ^(טז) כְּמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָאִי. ^(טז) יֵשׁ אוֹמְרִים חֲצִי בְּשׂוּל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁלִישׁ בְּשׂוּל, וְהַשְּׁלֶחֶן עֲרוּף לְקַמֵּן בְּסִימֵן רַנֵּד סְעִיף בִּ סְתָם, חֲצִי בְּשׂוּל, ^(טז) וּבְמִקּוֹם הַדַּחֵק אֶפְשָׁר דִּישׁ לְהַקֵּל: ^(טז) אוֹ אֶפְלוֹ וְכוּ'. דֹּלֵא מְפֻלְגִינֵן בֵּין תַּנּוּר לְכִירָה, ^(טז) אֶלֶּא מָה שְׂאֶסוּר בְּכִירָה שְׂאֵינָה גְרוּפָה מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ חֲתוּי אֶסְרִינֵן בְּתַנּוּר אֶפְלוֹ בְּגִרוּף, דְּמִשּׁוּם חֵם

באור הלכה

^(טז*) וְאִם הִתְזַוְרוּ יִשְׂרָאֵל. ומתיר באופן שהתורה אסור לדברי הכל, דאי לא הכי אין להחמיר בדריעה, וכעין שכתב המגן אברהם בסעיף קטן יד, עין שם:

^(טז*) אֶלֶּא כְּשֶׁהִתְחִיל לְהִתְבַּשֵּׁל וְלֹא הִגִּיעַ וְכוּ'. עין בחדושי רבי עקיבא איגר שכתב, דדין זה אינו ברור, דיש פוסקים שסוברין דאפלו גרופה וקטומה לא מהני בזה:

^(טז*) וְנִהְיָה לְהַקֵּל כְּסָבָא הָאֲחֵרוּנָה. עין בבית יוסף שהאר"י הרבה באלו השתי דעות, והעתיק דברי הרא"ש שכתב, דמפני שישאל ארוקים במצות ענג שבת ובודאי לא ישמענו לנו על כן הנח להם, עין שם. משמע מזה דבר משום זה לא רצה למחות, וכן הבית יוסף גופא ממה שהעתיק דעה הראשונה בכתמא והדעה השניה בשם יש אומרים, משמע גם כן דעתו נוטה להחמיר, אך מכל מקום אין בנו כח למחות במקליו, שכתב נהגו העם כהיש אומרים, וכמו שכתב הרמ"א. ועל כן לפי זה לכתחלה בודאי טוב לזהר שיהיה מבשול כל צרכו קדם חשכה ולסלקו מן האש, אך אם ארע שנתאחר הדבר, כגון שכא אורחים קדם שקיעת החמה והצורך לבשל איזה תבשיל עבדום, יכול להעמיד על הפטפט לבשל, אף שלא יתבשל עד השקיעה רק כחצי בשול סגי, ויניחנו עומד על הפטפט עד שיגמר בשולו, ומתיר לסלק ממנו בלילה, דהא אין עומד על הגחלים:

^(טז*) עַל כֶּסֶף שֶׁל בְּרוֹזֶל. שעומדת בחוף הפירה או בחוף התנור, ועל ידי זה אין הקדרה נוגעת בגחלים, ודע, דכירות שלנו שהן מחברות בבנין עם התנור, לכלי עלמא רק דין כירה יש להן, ועין לעיל במה שכתבנו לענין תנורים שלנו:

^(טז*) וְכֵן שְׂנוֹהֵרִים לְנִתְקַן וְכוּ'. ושרי בזה אפלו כשעומדת בחוף התנור, כיון

התנור חשבינן לה כאינו גרוף, וכנ"ל, אבל מה שהתירו בכירה אפלו (מא) וְלֹא הִגִּיעַ וְכוּ'. דָּאֵז חִלְשִׁינֵן שְׂמָא יַחְתָּה בְּגִחְלִים, אִם הִסְקָה בְּגַפְתָּ וְעֵצִים וְגַם אֵינָה גְרוּפָה מִן הַגִּחְלִים: (מב) וְכֵן לְקַמֵּן בְּסְעִיף ב: עין לעיל בְּסְעִיף ב: (מג) וְלֹא הִגִּיעַ. לדעה זו מתר אפלו לכתחלה. ונראה דלענין דיעבד יש להורות דכמאכל בן דרוסאי הוא שעור שלישי, שרבו העומדים בשיטה זו, עין באליה רבה: (מד) אֶסוּר. הִינוּ, ^(טז) אֶפְלוֹ לְאֲחֵרִים עַד מוֹצָאֵי שְׁבֵת. וְאִם בְּעֵינֵן בְּזָה בְּכִירָה שְׂעִיפָה, עֵינֵן לְעִיל בְּסְעִיף קֶטָן לֵב: (מה) עַל כֶּסֶף שֶׁל בְּרוֹזֶל. כְּעֵינֵן פְּטוּט שֶׁל רְגֵלִים וְהַגִּחְלִים מְנַחִים תַּחְתּוּ: (מו) הִטְמִנָּה עַל גְּבֵי גִחְלִים. הָכִי סְבִירָא לֵה לְמַחְבֵּר, דָּאֵם שׂוּרִי הַקְדָּרָה נֹגַעִין בְּגִחְלִים מְקַרֵי הִטְמִנָּה, וּמִמֶּלֶךְ אֶסוּר אֵף בְּנִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכוֹ וּמִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ, וְכֵן לְקַמֵּן בְּסִימֵן רַנֵּד סְעִיף ז: (מז) כֹּל זְמַן וְכוּ'. וְאֶפְלוֹ אִם הַקְדָּרָה עֹמֶדֶת בְּחִזְרָה הַתַּנּוּר וְהַתַּנּוּר סְתוּם, לֹא בְּכָלִי הִטְמִנָּה הִיא, וְכֵן לְקַמֵּן בְּסִימֵן רַנֵּד סוּף סְעִיף ח, עֵינֵן שָׁם: (מח) שְׂהִיא מְגַלָּה וְכוּ'. הִינוּ, שְׂאִין מְכַסֶּה עֲלֵיהָ בְּכִבְדִים מְלִמְעֵלָה. וְעֵינֵן לְקַמֵּן בְּרַנֵּד סְעִיף ח: (מט) וְשָׂרִי. הִינוּ, דְּהוּא רַק בְּכָלִי שֶׁהָיָה, וְשָׂרִי בְּשֵׁת־בִּשְׁל מִבְּעוֹד יוֹם כְּמֵאֲכָל בֶּן דְרוֹסָאִי, לְפִי מָה שְׁנֵהָגוּ כְּסָבָא אֲחֵרוּנָה: (נ) יֵשׁ לְהִסְרֹו מִשָּׁם וְכוּ'. דְּקָשָׁה לְיִשְׂרָאֵל לְזַהֵר שֶׁלֹּא יִנְעֲנַע הַגִּחְלִים בְּעַת נְטִילַתוֹ אֶת הַקְדָּרָה: (נא) מִתָּר לְיִשְׂרָאֵל וְכוּ'. וְדוּקָא כְּשֶׁעֹמֶדֶת הַקְדָּרָה עַל גְּבֵי גִחְלִים, אֲבָל הַגִּחְלִים מְנַחִים סְבִיב הַקְדָּרָה אֶסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהִסְרֹו. מִשּׁוּם שֶׁעַל יְדֵי נְטִילַתוֹ בְּוֹדָאֵי יַחְתָּה בְּגִחְלִים וְאֶסוּר. דְּעַל יְדֵי זֶה

שער הציזין

לה. לט. עין באליה רבה: מ. מבאר בראשונים: מא. ריש פרק כירה. ואף דשם מוזר בכירה. פשוט שהוא הדין בתנור: מב. כנ"ל באות לג. עין שם, וכן פתח הגר"א:

סעודת ברית מילה או לצורך ברכת המוציא יש לסמוך על המתירים הגה
 אצל אסור ליתן לו מעות מערנ שנת ושיתן לו הפת נשנת לאז אדעמא דישראל קא עניד
 (רזינו ירוחס ח"א) ה עכו"ם שצד דגים או ליקט פירות לעצמו אסורים
 לישראל ואפי' ספק אם לקטן או צדן היום אסורים בו ביום אבל לערב
 מותרים מיד אפי' אם ודאי לקטן וצדן היום: ו (ה) אם ליקט וצד בשביל

דברי יוסף

שולחן שלמה

והנה הט"ז בסי' תק"ב אוסר תבשיל
 שנתבשל ע"ג אש שהמציאו ביו"ט
 והאחרונים השיגו עליו - הא"ר משיג
 דביו"ט לא שייך מעשה יו"ט והוא תמורה -
 וכוונתו נראה פשוט כדאמרן דחשיב
 כנהנה ממעשה שבת. גם כתב המג"א
 בסי' תקי"ח דמי שיש לו לפתות טמונים
 בבור ועכו"ם פתח הבור אסור לישראל
 לאכול הלפת, ומוכת מזה דאיסורא
 דמעשה שבת הוא גם אם ההנאה באה
 מהתוצאה של מלאכה אסורה. וחושבני
 דאף שיש מקום לומר דבכה"ג חמור יותר
 של עכו"ם משום דאסור גם בכדי שיעשה
 והרי זה חשיב כמו בכדי שיעשה, אפי"ה
 מהט"ז ודאי מוכח דאסור ואין נפק"מ בין
 נעשית המלאכה בידי עכו"ם או בידי ישראל.

ע"א בד"ה ומה וכו' לדחות דברי רב גדול
 אחד שתמה על פירוש זה בכוונת הראב"ד
 ועייש"ה.

סעיף ו'

ה. אם ליקט וצדי בשביל ישראל. יש
 להסתפק בישראל או עכו"ם
 שהדליקו עצים בשבת עבור ישראל ואח"כ
 חימם בו ישראל תבשיל באופן המותר,¹
 אם רשאי ליהנות מתבשיל זה היינו
 לאוכלו כשהוא חם אי חשיב כנהנה
 ממעשה שבת או אפשר שרק אותו דבר
 עצמו שנעשה בו המלאכה נאסר ולא
 דברים אחרים שהם כתוצאה מזה, ופשוט
 דאין שייך לתלות דבר זה בפלוגתא דשבת
 עצים בפת.

דברי יוסף

ה. ולשואל השיב מרן זלה"ה - בע"פ - דמי ששכח דבר מאכל הנחויין לו לשבת במכונתו מותר לומר בש"ק
 ביום לעכו"ם להוציאו מהמכונת, ואעפ"י שגדלקת נורת תאורה במכונת כשהוא פותח את הדלת, כיון שאינו
 חפץ כלל שתידלק נורה ביום, הו"ל פסיק רישא דלא ניחא ליה, ושרי.

ו. עיין בכ"י סו"ס רנ"ג שהביא בשם תשובת הרשב"א.

ז. ובשולי הדברים ציין מרן זלה"ה לעיין באורחות חיים ובמנחת יו"ט.

מיקר חשמלי

יג. כדין השימוש במקרר בשבת וכיו"ט, על הדעות השונות, כן הדין גם לגבי השימוש במיקר חשמלי (מיתקן למים קרים), שכן אופן הפעולה של מתקנים אלה זהה (ח2).

מכשיר שיש בו גם אפשרות להוצאת מים חמים, בודאי שאין לפתוח את ברז מים החמים, וראה לעיל פרק א סעיף מה. וכן כשיש במכשיר נורה או צג המשתנים עם השימוש בו, אין להשתמש במכשיר זה בשבת.

פעולות חשמליות שבמקרר

יד. במקררים המצויים היום יש בהם פעולות חשמל מגוונות, ועל כן יש לתת את הדעת על-כך לפני שבת כדי לא להיכשל באיסורים וכדלקמן. כיון שעם פתיחת דלת המקרר נדלקת בדרך כלל נורה, יש לזכור להוציא אותה או לנתקה לפני כניסת השבת או החג, וכן יש להפסיק גם את פעולת המאוורר, המצוי ברבים מן המקררים (ט).

שכח להוציא את הנורה * והוא זקוק ביותר לאוכל שבמקרר (מ), יוציא קטן את התקע המחבר את המקרר לזרם החשמל, ויעשה כן בשעה שהמקרר סגור ואיננו פועל (מא). אין שם קטן, והמדובר בתקע שרגילים להוציאו ולהחזירו גם בימות החול, יכול גם הגדול להוציאו, והוא שיעשה זאת באופן שונה מכפי שרגיל לעשות בימות החול (על ידי שינוי) (מב). ואם ישנו מתג מיוחד (כגון בלוח החשמל) אשר דרכו ניתן להפסיק את כל פעולת המקרר, מותר להפסיקו בזמן

* וראה להלן פרק לא סעיף א למקרה שנמצא נכרי במקום.

ובתנאי שיעשה כן דוקא בזמן שהמנוע אינו פועל, ואף מותר להגביר את פעולת הקירור (בטרמוסטט מכני), ובתנאי שיעשה כן בזמן שהמנוע פועל; ובענין טלטול מוקצה, ראה להלן פכ"ג סוף הערה עה. (ח2) כי לפי עדות מומחים גם מנוע זה מופעל ע"י טרמוסטט. (ט2) שכן ע"י פתיחת הדלת של המקרר יפסיק המאוורר את פעולתו, וע"י סגירתה הוא יחדש אותה. (מ) ואם אפשר למנוע הדלקת הנורה ע"י תחיבה זהירה של סכין וכדו' על כפתור ההדלקה מצד צירי הדלת של המקרר - יעשה כן. ובאשר לסגירת הדלת, עיין להלן סע' טז. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דיש לדון דאם נאמר דההדלקה חשיבא רק פסיק רישא (עיין להלן הערה מח) אם יעצום את עיניו כדי לא ליהנות מן האור או יכסה את המנורה, ויוציא את המאכל שצריך, האם יהיה מותר לצורך גדול לפתוח את הדלת כרגיל, משום דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה. וכמו"כ יש לדון במי שטרח הרבה זמן למצוא נכרי שיפתח את הדלת, וא"כ הרי גילה דעתו דלא ניחא ליה משום איסור שבת, וגם הרי יש אור בבית, או מחמת אור היום או שהאור בחדר דולק, האם יחשב משום כך כפסיק רישא דלא ניחא ליה, עכ"ד. (מ) שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך זצ"ל, וכ"ה בשו"ת הר צבי בהר"י בשד"ה סוסי קנא. ועיין שו"ע הרב סי' שמג סע' ח, דכל דאקראי בעלמא מקילינן ע"י קטן לצורך מצוה, כמו סעודת שבת. ועי' סי' רנט סע' ז ברמ"א וסי' רסט במ"א ס"ק א, דדבר שיש מתירין אף לגדול, אף דלא נקטינן הכי, מ"מ מותר לתת אותו לקטן לעשותו. ובספר מאור השבת ח"ד הביא מכתב מהגרש"ז זצ"ל (מכתב מט) שיש עצה נוספת, שיאמר לקטן - שאינו יודע שהוא מדליק את הנורה ע"י פתיחת הדלת - שיוציא את המאכל שלו מהמקרר ואז כשיפתח ויוציא עבור עצמו שוב יוכל אביו להוציא שאר מאכלים של סעודת שבת, ע"פ הביה"ל בסי' שמג בד"ה מד"ס, שמוותר ליתן לקטן חומש וסידור שישא לביהכ"נ לצורך עצמו להתפלל ולשמוע קיה"ת וממילא יצטרף עימו הגדול להתפלל יחד, ואף דמבואר מהביה"ל שהותר כן רק באיסור דרבנן, הרי כאן הוי מתעסק ודבר שאינו מתכוין. (מ) שמעתי

לחותכה דרך קלקול גם אם יצטרך להשתמש לשם זה במספריים משום דבכה"ג י"ל דדומה לקורע עור שע"פ החבית להוציא מה שבתוכה - סי' שי"ד מ"ב סוס"ק כ"ה - , משא"כ אם אינה מפריעה לאדם י"ל דלא מצאנו שמותר לקרוע בשבת אע"פ שהוא מקלקל^[6].

חבישה

להוריד איספלנית (band-aid) בשבת

אספלנית הרבוקה במקום שעיר באדם שבהסרתה יתלשו שערות, טוב שלא להסירה בשבת, אבל אם הוא מצטער מהאיספלנית נראה דשרי² כיון שתלישת השערות היא כלאחר יד ומקלקל, והוה פסיק רישא דלא ניחא ליה. וכן מותר לשפוך עליה בנוזין אם הוא מוכן לכך מאתמול, ולהסיר את האספלנית בדרך זו ואין בזה משום איסור ליבון כיון דהוה דרך לכלוך^[7].

להסיר נייר המכסה את הפלסטר – בשבת

מותר להשתמש בשבת בפלסטר המכוסה גזה³ לשם חבישת פצע, ויש להסיר את הגזה - הנייר המכסה את האיספלנית - קודם השבת כי לכאורה אין להסירה בשבת מכיון שהגזה רבוקה על האיספלנית ואע"פ שהודבקה ע"מ שתוסר בעת השימוש ומשמע בסי' שי"ז מ"ב ס"ק כ"א דבכה"ג שאינו עשוי להתקיים רק עד שיקחנו לביתו, חשיב אינו של קיימא מ"מ הואיל ואינה עומדת להיות מוסרת אלא אחר זמן מרובה, נמצא שהמסיר את הגזה חשיב לקרוע ע"מ לתקן באותו מקום ואסור עכ"פ מדרבנן^[8] אלא דבשעת הדחק מותר להסירה גם בשבת^[9].

דאפילו ניתוק דרך קלקול יש להמנע לעשותו בפני עם הארץ ולכן עדיף טפי להתיר [את הקשר מלקרעו. ואף דבזכרו תורת משה סי' ל"ב סעיף ז' כתב לגבי זוג של נעליים התפורים יחד שאין להקל לחתכם בפני ע"ה אלא דוקא לצורך הרבה, מ"מ י"ל] דבגורביים וכפפות שזה לצורך, שפיר מותר, ע"כ.

ולשואל אם גם בניד"ד יש להתיר ולפתוח את האיספלנית ועדיף מלקרוע ולנתק את התחבושת, כתב מרן זללה"ה: "יתכן".

ג. וכע"ז נשאל מרן זללה"ה במי שנתפסה לו שיערה בבורג הציר של המשקפיים (in the screw of the hinge of the glasses) ואינו יכול להוציאו משם, וע"י שאינו יכול להוריד את המשקפיים הריהו מצטער שאינו יכול לישון, אם יש ענין שיקרע השיערה באמצע שלא תיתלש כל השיערה, וכתב להשיב: אין הבדל בין חצי לשלמה וחשיב שינוי ומותר במקום צער, וגם אפשר דחשיב כפסיק רישא דלא ניחא ליה, עכ"ל.

ד. סלופלסטר, טנוופלסטר, הגזהפלסטר וכיו"ב.

